ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΓΡΑΜΜΑ

... Πρὶν φθάσωμεν ἀκόμη ἐμπρὸς εἰς τὴν πόρταν τοῦ σπιτιοῦ, ἅμα διέκρινα τὰ κεραμίδια του ἐπάνω ἀπὸ τὸ κατηφορικὸν μονοπάτι, ἔκαμα νόημα εἰς τὸν ἀγωγιάτην νὰ κρατήσῃ τὸ σχοινὶ τοῦ ἀλόγου καὶ ἐπήδησα κάτω· ἔκαμε καὶ Ἐκεῖνος τὸ ἴδιο. Ἤθελα τὸ μονοπάτι αὐτό, ἀπὸ τοὺς βράχους ἕως κάτω εἰς τὴν ἀμμουδιάν, ποῦ τόσες φορὲς τὸ κατέβηκα μόνη μου ἔρημη, συλλογισμένη, κλαμένη, νὰ τὸ κατέβω τώρα μαζί του πλάϊ πλάϊ χωρὶς ἀδιάκριτα μάτια καρφωμένα ἐπάνω μας.

Ἀκούμπησα τὸ χέρι μου εἰς τὸν ὦμόν του καὶ ἔγειρα εἰς τὸ χέρι μου τὸ κεφάλι.

Δὲν ἠμποροῦσα νὰ ὁμιλήσω· ἂν ἄνοιγα τὸ στόμα ἐφοβούμουν μήπως μὲ πάρουν τὰ δάκρυα. Ἀλλὰ κ' Ἐκεῖνος ἦτον συγκινημένος. Ἤξευρε ὅτι αὐτὰ ὅλα τὰ μέρη τὰ καταπράσινα ποῦ ἔβλεπε γύρω του, ὅλα ἦσαν γεμᾶτα ἀπ' Αὐτόν, ὅτι δὲν ἦτον ρίζα ἐλιᾶς ποῦ νὰ μὴν ἐκάθισα, πέτρα ποῦ νὰ μὴν ἐπάτησα, ἀγριολούλουδο ποῦ νὰ μὴν ἔκοψα, μὲ τὸν λογισμόν μου σ' Αὐτόν, πάντα σ' Αὐτόν.

Ἀκούαμε μόνον τὸν κρότον ἀπὸ τὰ βήματά μας καὶ ἀπὸ κάτω τὰ κύματα ποῦ ἔγλειφαν τὴν ἀμμουδιὰ καὶ ἀπὸ πάνω τὰ ζῷα ποῦ ἀνέβαιναν πάλι στὸ χωριό. Ὁ ἥλιος γιὰ μᾶς εἶχε βασιλέψῃ καὶ ὁ ἴσκιος τοῦ βουνοῦ ἔπεφτε βαρὺς ὡς πέρα ἐκεῖ στὴν πλατειὰ θάλασσα.

Ἐκάθισα εἰς ἕνα βράχον κ' Ἐκεῖνος κοντά μου, καὶ ἀποφάσισα ν' ἀνοίξω τὸ στόμα:

— Πόσες ὧρες ἐπέρασα ἐδῶ! Καὶ χωρὶς νὰ θέλω δύο δάκρυα ἀνέβηκαν εἰς τὰ μάτια μου καὶ ἐκύλισαν σιγὰ σιγά.

Ἐκεῖνος ἔγειρε, μοῦ τὰ ἐπῆρε μὲ δύο ἐλαφρὰ φιλιὰ καὶ μοῦ ἐμουρμούρισε σ' ταύτὶ τὸ γλυκώτερο ὄνομα ποῦ μοῦ δίνει:

— Γυναικούλα μου!

Εἶχα ὄρεξιν νὰ μείνω ἐκεῖ μαζί του ἕως νὰ ξημερώσῃ, ἀλλὰ δὲν ἦτο αὐτὸ μόνον, ἤθελα καὶ κάτι ἄλλο· νὰ φθάσωμε εἰς τὸ σπίτι πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ποῦ ἤρχουντα κατόπι μας ἀπὸ τὸ χωριό. Γι' αὐτὸ ἐπῆρα μαζί μου τὸ μεγάλο κλειδὶ τῆς ἐξώπορτας. Ἤθελα ἐγὼ μ' Ἐκεῖνον μόνοι νὰ πᾶμε νὰ ξυπνήσωμε τὸ κοιμισμένο σπίτι. Τὸ παραμύθι τῆς Βασιλοπούλας ἀλλαγμένο βλέπεις· ἐδῶ ἡ ἴδια ἡ Βασιλοπούλα μὲ τὸ Βασιλόπουλό της μαζὶ ἤρχουνταν εἰς τὸ κοιμισμένο παλάτι, ὅπου σραλιστὴ τόσον καιρὸ ἐπέρασε μὲ τὸ γλυκὸ ὄνειρο τῆς Ἀγάπης της. Ἤρχουνταν νὰ τοῦ ξυπνήσῃ μὲ τὴ χαρωπὴ φωνή της τὸν μαρμαρωμένο ἀντίλαλο, ἤρχουνταν μὲ τὰ γοργοκίνητα χέρια της νὰ τοῦ ἀνοίξῃ τὰ σφαλιστά του μάτια — τὰ κλειστά του παράθυρα, γιὰ νὰ τὸ πλημμυρίσῃ τὸ φῶς τῆς ζωῆς καὶ τῆς χαρᾶς ὁ ἀέρας.

Μὲ τί λαχτάρα ἐγύρισα τὸ μεγάλο κλειδί, ἄνοιξα τὸ βαρὺ φύλλο τῆς θύρας, ἐπῆρα μέσα τὸν ἄνδρα μου κ' ἔκλεισα τὸν σύρτη ἀπὸ μέσα. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ δὲν ξεύρω πῶς μοῦ φάνηκε, ὅτι δὲν ἦτο ἀπὸ πρὶν δικός μου, ὅτι δὲν τον εἶχα πάρῃ μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ πατέρα μου ὕστερα ἀπὸ τόσον καιρὸν ἀγάπης, ὅτι δὲν ἐρχόμεθα ἥσυχα ἥσυχα στὸ θαλασσινὸ σπιτάκι μας νὰ περάσωμε λίγες ἀνοιξιάτικες ἡμέρες. Ὅλα αὐτὰ σβύστηκαν μὲ μιᾶς ἀπὸ τὸν νοῦν μου καὶ μοῦ φάνηκε πῶς μόνον ἐκείνη τὴ στιγμὴ μοῦ τὸν εἶχε στείλῃ ἄξαφνα ἡ σπλαγχνικὴ μοῖρα τῆς Ἀγάπης στὸ κατώφλι μας καὶ πῶς κρυφὰ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον τὸν ἔπῃρα μέσα καὶ τὸν ἐσφάλησα νὰ μὴν τὸν ἰδοῦν κ' ἐλθοῦν καὶ μοῦ τὸν πάρουν πάλι. Τὸ τρελλὸ ὄνειρο περασμένου καιροῦ ἐζωντάνευεν ἄξαφνα στὸ λογισμό μου.

Γι' αὐτὸ πίσω ἀπὸ τὴ σφαλιστὴ θύρα κ' ἐμπρὸς στὴ μισοσκοτεινὴ σκάλα τὸν ἄρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τὸν ἔσφιξα, ὡς ποῦ τὸν ἔσκασα, κ' ἔπειτα τὸν ἄφισα παραζαλισμένον ἐκεῖ κ' ἐπῆγα τρεχάτη ἐμπρὸς ἐγὼ ποῦ ἤξερα τὰ κατατόπια, ν' ἀνοίξω τὰ παράθυρα, ἐνῷ ἐκεῖνος ἀνέβαινε ψηλαφῶντας καὶ σκοντάφτοντας. Ἀπὸ κάμαρα σὲ κάμαρα ἄνοιγα ἄνοιγα παράθυρα δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καὶ δὲν τελείωνα. Ἤθελα ἀπὸ ὅλες τὶς μερὲς νὰ ἔλθῃ φῶς καὶ ἀέρας μέσα, νὰ χαρῇ, νὰ πανηγυρίσῃ τὸ σπίτι μαζὶ μ' ἐμένα, ὅπως τόσον καιρὸν ἔπληξε κ' ἔσκασε μαζί μου.

Ὅλα εἶχαν μείνῃ ὅπως τἄφισα ἐδῶ καὶ πέντε μῆνες, τὴν ἡμέρα ποῦ ἔφυγα κι ἀνέβηκα στὸ χωριό. Καὶ ὅμως ὅλα μοῦ φαίνονταν ἀλλοιώτικα τώρα. Τὰ ἔπιπλα καινουργώτερα, τὰ χρώματα τῶν τοίχων ζωηρότερα, καὶ μερικὲς εἰκόνες κρεμασμένες στὸν τοῖχο μόνον ποῦ δὲν ἐσάλευαν μέσα στὲς χρυσὲς κορνίζες, τόση ζωὴ εἶχαν πάρῃ. Καὶ ἐνῶ ἐγύριζα μέσα ἔξω σὰν τρελλή, τὸν ἔχασα Ἐκεῖνον ἀπὸ τὰ μάτια μου. Καὶ τὸν εὑρῆκα ποῦ; Μέσα στὴ μικρή μου καμαρούλα, καθισμένον ἐπάνω στὸ κοριτσίστικο κρεβάτι μου, στρωμένο ἀκόμη ἀπὸ τὸν παλιὸ καιρὸ καὶ σκεπασμένο μὲ τὸ κόκκινο χράμι του. Ἐκύτταζε μὲ περίεργα μάτια τοὺς τοίχους γύρω γεμάτους χίλιες δυὸ παιδιάτικες ἀνοησίες, ζωγραφίτσες, κεντηματάκια, ἄνθη ξηρά, καθρεφτάκια, κ' ἐχαμογελοῦσεν, ἐνῷ ἐγὼ ἐκοκκίνιζα ἀπὸ ἐντροπὴν ὀρθὴ ἐμπρός του.

Ἔξαφνα ἐπῆρε τὸ μάτι του κρεμασμένο πίσω ἀπὸ τὴν πόρταν ἕνα μεγάλο καπέλλο ψάθινο μὲ λίγα στάχια καρφωμένα ἐπάνω καὶ κάμποσα ἀσπρολούλουδα, ἕνα παλιοκάπελλο ἐκεῖ ποῦ τὸ φοροῦσα γιὰ τὸν ἥλιο τὸ καλοκαῖρι ἄλλοτε, καὶ χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν σηκώνεται, τὸ ἁρπάζει καὶ μοῦ τὸ καθίζει εἰς τὸ κεφάλι, παίρνει καὶ μιὰν ἄσπρη λινὴν ὀμπρέλλα ξεχασμένην εἰς τὴν γωνία, τὴν ἀνοίγει καὶ μοῦ τὴν δίδει εἰς τὸ χέρι.

— Αὐτὰ λοιπὸν τὰ χάλια εἶχες τότε ποῦ μ' ἀγα-

ποῦσες καὶ γύριζες ἐρωτευμένη τὰ βουνὰ καὶ τὶς ἀκρογιαλιὲς τοῦ νησιοῦ σου;

Καὶ σὰν νὰ φοβήθηκε μήπως θυμώσω γιὰ τὰ λόγια του μὲ ἀρχίζει στὰ φιλιὰ κάτω ἀπὸ τὴν ὀμπρέλλα καὶ ἀπὸ τὸ καπέλλο. Καὶ ἐννοεῖς ὅτι δὲν ἐθύμωσα, ἂν καὶ μοῦ ἐχάλασε τὸ χτένισμά μου ὁ ἀνόητος.

Χτενισμένη κι ἀχτένιστη, μὲ τὰ μαλλιὰ στὰ μάτια ἐκάθισα στὰ γόνατά του καὶ ἄρχισα νὰ τοῦ λέω τὴ ζωὴ ποῦ πέρασα ἕνα χειμῶνα ὁλάκερο κλεισμένη σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, τὸν περισσότερο καιρὸ σ' αὐτὴ τὴν καμαρούλα μὲ τὸ παράθυρο κατὰ τὴν ἄγρια θάλασσα τοῦ νησιοῦ μας. Τοῦ εἶπα ὅλα ἐκεῖνα ποῦ ξέρεις ἀπὸ τότε ἐσὺ ἀπὸ τὰ παλιὰ καὶ ἀτελείωτα γράμματά μου. Πῶς ἔξω τὸ χιόνι ἦτον στρωμένο πιθαμὲς κ' ἐγὼ ἐζάρωνα κοντὰ στὴν ἀναμμένη φωτιὰ μ' ἕνα βιβλίο στὰ γόνατα. Τοῦ εἶπα πῶς τὰ πουλάκια ξεπαγιασμένα ζητοῦσαν σκέπη στὸ σπίτι κ' ἐγὼ τοὺς ἄνοιγα τὸ τζάμι κ' ἔμπαιναν μέσα καὶ περνοῦσαν μᾆνες μαζί μου καὶ ἡμερώνουνταν κ' ἔτρωγαν ψίχαλα ψωμὶ ἀπὸ τὰ χέρια μου οἱ Καλόγιαννοι καὶ τὰ Σπουργίτια κ' ἐκελαδοῦσαν δέκα δεκαπέντε στὴν ἀράδα, καθισμένα ἀπάνω σ' ἕνα μακρὺ καλάμι ποῦ τοὺς εἶχα κρεμάσῃ γιὰ νὰ κοιμοῦνται. Καὶ μὲ χάιδευε σὰν μικρὸ παιδὶ στὸ μάγουλο ὅταν ἄκουε πῶς ἐκατάκαψα τὰ δάκτυλά μου γιὰ νὰ σώσω τὸν Καλόγιαννο ἐκεῖνον ποῦ κάηκε στὴ φωτιὰ ὁ κακόμοιρος ζητῶντας νὰ φάῃ ἕνα σκουλήκι μέσ' στὴν ἀναμμένη ρίζα ἐλιᾶς.

Καὶ ἠμποροῦσα νὰ μὴν τοῦ εἰπῶ πόσες νύχτες ἐπέρασα ἄγρυπνη στὴν καμαρούλα μου αὐτὴ μὲ τὸ κερὶ ἀναμμένο καὶ λίγα κάρβουνα στὸ μαγγάλι, καθισμένη στὸ τραπεζάκι μου ἐμπρὸς χωρὶς νὰ κάνω τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τὸν ἀγαπῶ καὶ νὰ τὸν συλλογίζωμαι; Καὶ ἠμποροῦσα νὰ μὴν τοῦ εἰπῶ ἀκόμη πῶς ἡ φαντασία μου ζωγράφιζε στοὺς τέσσαρες ἀσβεστωμένους τοίχους χιλιόχρωμα καὶ χρυσόρωτα ὀνείρατα ἀγάπης τυραννισμένης, καὶ μέσα σ' ὅλα αὐτὰ τὰ ὀνείρατα ἡ ὄψη του ἐπρόβαλλε τόσο ζωντανεμένη ἀπὸ τὴ λαχτάρα τῆς καρδιᾶς μου, ποῦ κάποτε θαρροῦσα πῶς ἀληθινὰ ἔρχεται, εἶνε κοντά μου κι ἀνατρίχιαζα σὰν ἄκουα τὸ σφαλιστὸ παραθύρι νὰ τρίζῃ ἀπὸ τὸν ἄνεμο ἢ τὸ σαράκι νὰ δουλεύῃ ἀκούραστο μεσ' τὰ ξύλα τῆς κλειδωμένης πόρτας...

Καὶ μήπως τὴ νύχτα μονάχα; Τάχα τὴν ἡμέρα μιὰ καὶ δυὸ φορὲς μοῦ καρφώνουνταν ἡ ἀνόητη καὶ τρελλὴ ἰδέα πῶς θάρθῃ, πῶς δὲν εἶνε μακρυά, πῶς ἔρτασε καὶ θὰ τὸν ἰδῶ ὥρα τὴν ὥρα; Καὶ δὲν ἔτυχε νὰ βλέπω πανὶ καραβιοῦ στὸ πέλαγος καὶ νὰ καρδιοχτυπῶ καὶ νὰ στηλώνω γιὰ ὥρα στὸ τζάμι τοῦ παραθύρου τὸ μέτωπο, τρελλὴ ἀπὸ τὸ φόβο μὴν πάθῃ τίποτε Ἐκεῖνος ποῦ ἔρχεται μὲ τὸ καράβι; Καὶ δὲν ἄκουσα δυὸ καὶ τρεῖς φορὲς τὸ κουδοῦνι καὶ τὸ περπάτημα ἀλόγων ποῦ ζύγωναν στὴν πόρτα μας χωρὶς νὰ παίρνω ἀνασασμό, ἄλαλη, πεσμένη κατάμουτρα, καρτερῶντας νὰ τὸν ἀκούσω πῶς ἀνεβαίνει τὴ σκάλα, πῶς κράζει τὄνομά μου...

Κ' ἐνῷ τοῦ φλυαροῦσα ὅλα αὐτὰ καὶ τοῦ ἱστοροῦσα τὸν χειμῶνα ποῦ πέρασα μόνη κατάμονη σ' αὐτὸ τὸ σπίτι—γιατί μόνον βράδυ βράδυ ἤρχουνταν κατακουρασμένοι ἀπὸ τὶς ἐλιὲς ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα, ἔνοιωθα τὸ χέρι του νὰ παίζῃ μέσ' στὰ σγουρὰ μαλλιά μου· κι ὅταν ἐκύτταξα τὴν ὄψι του εἶδα τὰ μεγάλα γαλανὰ μάτια του βουρκωμένα.

Ἡ ἀνόητη! ἀκοῦς ἐκεῖ νὰ τὸν κάνω νὰ κλάψῃ μὲ τὰ ρομαντικά μου αὐτὰ καμώματα! Ἔκοψα τὴν ὁμιλία κι ἄπλωσα τὸ χέρι στὸ συρτάρι τοῦ μικροῦ τραπεζιοῦ. Τὸ τράβηξα μὲ τόση ὁρμὴ ποῦ ἔπεσε κάτω μὲ βρόντο κ' ἐσκορπίσθηκαν στὸ πάτωμα χίλια δυὸ πράματα μαζεμένα ἐκεῖ, κοχλίδια τῆς θαλάσσης, πετραδάκια χρωματιστά, χαρτιὰ γραμμένα, κλωστές, βελονάκια, κορδελίτσες—ὅλη μου ἡ ἀκαταστασία ἐκεῖ μέσα ζωγραφισμένη. Ἐκεῖνος ἔσκυψε νὰ τὰ μαζέψῃ καὶ νὰ ἰδῇ τί καὶ τί εἶνε, μὲ ζήλια τάχα—ἐγὼ δὲν τὸν ἄφινα μὲ θυμὸ τάχα.

Ἔξαφνα ἀκούσθηκε δυνατὸς κτύπος τῆς ἐξώπορτας ποῦ τράνταξε τὸ σπίτι ὅλο. Καὶ οἱ δύο πεταχτήκαμε τρομαγμένοι, σὰν νὰ εἴχαμε κανένα φονικὸ καὶ ἤρχουνταν οἱ χωροφύλακες νὰ μᾶς συλλάβουν.

— Ἐδῶ εἶσθε ἢ ὄχι; Δὲν μας ἀνοίγετε λοιπὸν ἢ κάνετε τοὺς κουφούς;

Ἀκούσθηκε ἀπὸ κάτω ἡ φωνὴ τοῦ πατέρα· καὶ τότε θυμήθηκα πῶς ἦτον νὰ ἔλθουν καὶ οἱ ἄλλοι ἀπὸ τὸ χωριό. Δὲν εἴχαμε ἀκούσῃ κἂν τὰ ζῶα ποῦ κατέβαιναν.

— Τί γρήγορα ποῦ ἦρθαν, εἶπεν Ἐκεῖνος μὲ παράπονο.

Γρήγορα! καὶ ὅμως εἶχε νυκτώσῃ σχεδόν.

Ἔτρεξα καὶ ἄνοιξα τὴν πόρτα καὶ δὲν ἐστάθηκα ν' ἀκούσω τὰ γελαστὰ πειράγματα τοῦ πατέρα μου ποῦ ἄργησα. Ὅταν ἀνέβηκα τὸν εὑρῆκα γονατιστὸν εἰς τὸ πάτωμα καὶ ἐσύναζεν εἰς τὸ συρτάρι ὅλα τὰ σκορπισμένα πραματάκια. Ἅμα μὲ εἶδε καὶ χωρὶς νὰ σηκωθῇ μοῦ λέει:

— Θὰ μοῦ κάνῃς δύο χάρες;

— Καὶ ῥωτᾷς; τοῦ ἀποκρίνομαι.

— Μία χάρη· νὰ μὴν ἀλλάξῃς τίποτε, τίποτε ἀπὸ τὴν καμαρούλα σου· νὰ τάρίσῃς ὅλα ὅπως εἶνε.

— Καλά, ἀφοῦ τὸ θέλεις. Ἡ ἄλλη χάρη;

Ἐσηκώθηκε ἦλθε κοντὰ κοντὰ σ' ταυτί μου καὶ μοῦ εἶπε σιγαλά, σὰν νὰ εἶχε φόβο μήπως μᾶς ἀκούσουν οἱ τοῖχοι:

— Αὐτὴ ἡ καμαρούλα ποῦ σ' ἐχωροῦσε μόνη, ἠμπορεῖ νὰ μᾶς χωρέσῃ καὶ τοὺς δύο ὅσες μέρες θὰ μείνωμεν ἐδῶ... Νὰ πῇς τῆς μητέρας σου νὰ μὴ μᾶς ἑτοιμάσῃ ἄλλη κάμαρα.

Θέλεις καὶ συνέχειαν; Ἄ, πολὺ ἀδιάκριτη εἶσαι! Καὶ ὅσα σοῦ εἶπα πολλὰ σοῦ εἶπα, ἀλλὰ σοῦ τὰ εἶπα μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ πετάξῃς πρῶτα ἀπὸ χαρά, ποῦ ἐγὼ εἶμαι τόσον εὐτυχισμένη καὶ νὰ σκάσῃς ἔπειτα ἀπὸ ζήλια, ποῦ δὲν εἶσαι σὺ στὴ θέσι μου.

Μαργαρίτα

Πιστὸν ἀντίγραφον

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΙΤΣΑΡΗΣ

ΓΛΥΠΤΗΣ

Ἐν τῷ βίῳ τῶν ἐθνῶν ἀναφαίνονται πολλάκις ἄνδρες, ὧν τὰ ἔργα τοῦ λόγου ἢ τῆς τέχνης ὑπεράνω κείμενα τῆς πνευματικῆς καὶ αἰσθητικῆς ἀναπτύξεως καὶ κρίσεως τῆς κοινωνίας, ἐν ᾗ ἐβίωσαν, ἢ ἦλθον νὰ βιώσωσι, διέρχονται ἀπαρατήρητα. Ὁ βίος αὐτῶν οὐδενὸς διεγείρει τὸ διαφέρον, πλὴν ἐκείνων, οἵτινες ἐγνώρισαν αὐτοὺς ἐκ τοῦ πλησίον καὶ ἐξετίμησαν τὰ ἔργα των· ὁ θάνατός των ὀλίγους συγκινεῖ, τὸ δὲ κενόν, ὅπερ καταλείπουσιν ἀπερχόμενοι τοῦ βίου δὲν αἰσθάνεται τὸ πολὺ πλῆθος ἀπροετοίμαστον εἰς ἀπόλαυσιν τῶν καρπῶν τῆς ἐργασίας των, τὸ δὲ ὄνομά των παραλαμβάνει ἡ λήθη εὐθὺς τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ θανάτου των. Ὁ βίος τῶν ἀνδρῶν τούτων συνήθως εἶνε πάλη διηνεκὴς λανθάνουσα πλαστουργοῦ διανοίας κατὰ τῶν προλήψεων καὶ τῶν ἀτελῶν ἰδεῶν τῆς κοινωνίας. Ἐκ τῆς πάλης ταύτης πολλοὶ ἐξέρχονται νικηταί, ἀλλ' οἱ πλειότεροι ὑποκύπτουσι καὶ θνήσκοντες φέρουσι τὴν θλῖψιν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τὸ παράπονον εἰς τὰ χείλη. Εὐτυχεῖς τοὐλάχιστον ἐκεῖνοι τούτων ἂν μετὰ παρέλευσιν ἐνιαυτῶν εὑρεθῇ ἱστορικὸς ἢ φιλόσοφος, ὅστις ἀναζητῶν τὰς πρώτας ἀρχὰς κλάδου τῆς πνευματικῆς ἢ ὑλικῆς προόδου τῆς φυλῆς των, ἀνακαλύψῃ ἀνασκαλεύων τὸ ἱστορικὸν ἔδαφος τὴν αὔλακα τῆς πορείας των, καὶ ἀνεύρῃ τὸν μίτον τὸν συνέχοντα τὰ ἔργα τούτων πρὸς τὰ τῶν μεταγενεστέρων.

Εἷς τῶν ἀνδρῶν τούτων παρ' ἡμῖν εἰς τὸ εἶδός του, ἦτο ὁ κατὰ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον τελευτήσας γλύπτης Ἰωάννης Βιτσάρης. Τὸν θάνατον αὐτοῦ αἱ ἐφημερίδες τῶν Ἀθηνῶν ἀνήγγειλαν ἄλλαι μὲν τυπικῶς ὡς εἴδησιν, ἄλλαι ἀνέγραψαν ὅτι ἦτο Τήνιος καὶ παράδοξος καὶ ἰδιότροπος ἀνήρ, καὶ ἄλλαι ἄλλα ἄνευ πλήρους γνώσεως τῶν ἔργων του, καὶ τῆς ἀξίας του, ἁπλῶς ὅπως γράψωσί τι εἰς τὰ χρονικὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης. Οὐδὲν τούτων ἀληθές.

Γνωρίσαντες ἐκ τοῦ πλησίον τὸν ἄνδρα, καὶ παρακολουθήσαντες πάσας τὰς ἐργασίας αὐτοῦ καὶ τὸν βίον ὡς καλλιτέχνου ἐν Ἀθήναις, αἰσθανόμεθα βαθέως τὸ καθῆκον νὰ χαράξωμεν ὀλίγας γραμμὰς ὑπὲρ αὐτοῦ, τιμῶντες μνήμην φίλου καὶ καλλιτέχνου καὶ ὁρίζοντες, κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν, τὴν ἀληθῆ θέσιν του ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ τῇ προόδῳ τῆς παρ' ἡμῖν καλλιτεχνίας, ἰδίως δὲ τῆς γλυπτικῆς.

Ὁ βίος τοῦ Βιτσάρη οὐδὲν ἔχει τὸ ἄξιον ἀναγραφῆς ἰδιαιτέρας, πλὴν τῆς τοῦ καλλιτέχνου τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὴν θείαν αὐτοῦ τέχνην καὶ περὶ ταύτην διαρκῶς ἀσχολουμένου καὶ τυρβάζοντος. Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις· ἦτο δὲ πρὸς πατρὸς καὶ μητρὸς τὴν καταγωγὴν Ἀθηναῖος ἐκ τῆς ἀρχαίας οἰκογενείας τῶν Βουτσαράδων, ἧς τὸ ἐπώνυμον αὐτός, παῖς ὢν καὶ φοιτῶν ἐν τοῖς σχολείοις μετέτρεψεν εἰς Βιτσάρης, ἵνα ἀποφεύγῃ τὰς ἐκ τῆς παραφωνίας τοῦ ὀνόματος τούτου παρῳδίας τῶν συμμαθητῶν του. Τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς γλυπτικῆς ἐδιδάχθη ἐν τῷ ἡμετέρῳ Σχολείῳ τῶν τεχνῶν ἀπὸ τοῦ 1861-1864· εἶτα δὲ μετέβη εἰς Μόναχον ὅπου μέχρι τοῦ 1870 ἐφοίτησεν ἐν τῇ ἐκεῖ Ἀκαδημίᾳ τῆς γλυπτικῆς, ἔνθα καὶ διέπρεψεν. Ἐπανελθὼν ἐκ Γερμανίας τῷ 1871 εἰς Ἀθήνας ἵδρυσεν ἐργαστήριον γλυπτικῆς ἐν τῇ ἰδιοκτήτῳ οἰκίᾳ του ἀπέναντι τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, ἔνθα ἐκλείσθη ἀφιερωθεὶς ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν τέχνην του καὶ ἀδιαλείπτως ἐργαζόμενος μέχρις οὗ ἠσθάνθη τὴν πρώτην προσβολὴν νόσου δεινῆς, ἥτις ἐπήνεγκε τὸν θάνατόν του τῇ 13 Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους, ἐν ἡλικίᾳ 48 ἐτῶν.

Ὁ Βιτσάρης δὲν κατέλιπε πολλὰ ἔργα, διότι καὶ ὁ βίος του ὁ καλλιτεχνικὸς ὑπῆρξε βραχύς, ὅσα ὅμως κατέλιπεν ἐν μαρμάρῳ ἢ ἐν γύψῳ ἀποτελοῦσι χρονικὴν περίοδον τῆς παρ' ἡμῖν γλυπτικῆς, ἥτις μέχρις αὐτοῦ εἶχε μείνει στάσιμος. Ὁ Βιτσάρης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐφαρμόσας παρ' ἡμῖν ἐν τῇ γλυπτικῇ τὸν κατὰ τέχνην τύπον τῆς πραγματικῆς σχολῆς· δὲν ἐδημιούργησεν αὐτὸς τοῦτον, ἀλλὰ τὸν μετήγγισεν ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ τεχνικῇ τελειότητι καὶ ὑποστάσει. Πρῶτος οὗτος κατενόησε καὶ ἐφήρμοσεν ἀσφαλῶς μετὰ τόλμης καὶ ἐλευθερίας τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῶν διασήμων καλλιτεχνῶν τῆς Δύσεως ἀπομακρυνθεὶς τοῦ τύπου τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων, εἰς ὃν ἦσαν τέως προσκεκολλημένοι οἱ ἐν Ἀθήναις ὁμότεχνοί του, πλάττοντες εἴτε ἀγάλματα, εἴτε ἀνάγλυφα, εἴτε προτομάς, οἷαι εἶνε ἐπὶ παραδείγματι αἱ μαρμάριναι τῶν ἀγωνιστῶν ἐν τῷ ἐθν. Πανεπιστημίῳ. Παρατηροῦμεν δ' ἐπὶ τούτου, ἵνα ἐννοηθῶμεν, ὅτι εἶνε μὲν τὰ ἀρχαῖα γλυπτὰ μνημεῖα (ἂν οὐχὶ πάντα) ἀριστουργήματα καὶ πρωτότυπα ἄριστα πρὸς μελέτην καὶ διδασκαλίαν, πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος, ἀλλ' οὐχὶ κατάλληλα καὶ πρὸς τυφλὴν ἀπομίμησιν. Ὁ ἀρχαῖος καλλιτέχνης εἶχε βεβαίως τὴν φύσιν ὁδηγόν, ἀλλ' ἄλλως ἐνόει ταύτην καὶ ἄλλως παρίστα· ταύτην δὲ πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ὁ νεώτερος, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ὑποτυποῖ ταύτην ἐν τῇ τέχνῃ κατὰ τὴν αἰσθητικὴν τῶν χρόνων του. Τὸ μιμεῖσθαι δ' ἐν παντὶ τοὺς ἀρχαίους περὶ τὴν παράστασιν τοῦ σώματος δὲν εἶνε τέχνη, εἶνε ἀντιγραφή, πάντοτε ὑπο-

δεεστέρα καὶ ἀτεχνοτέρα τοῦ πρωτοτύπου. Ἐκ τοιούτων δοξασιῶν ὁρμώμενος ὁ Βιτσάρης, γέννημα, ὡς εἴπομεν, οὐσῶν οὐχὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἰδιοφυΐας ἀλλὰ τῆς ἀληθοῦς σπουδῆς τῶν ἔργων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων καλλιτεχνῶν μόνον τὴν φύσιν καὶ τὴν πραγματικότητα εἶχεν ὁδηγόν εἰς τὰ ἔργα του. Ἐκέκτητο ὀξὺ καὶ παρατηρητικὸν βλέμμα καὶ τεχνίτου ἀντίληψιν διαυγῆ, ὥστε δι' ὀλίγων γραμμῶν ἐν τῷ ἀμόρφῳ πηλῷ ὑπετύπου ἐκ τοῦ φυσικοῦ κατὰ τέχνην τὰ ἔργα του, καὶ διέγραφε τὴν ὁμοιότητα καὶ τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου προκειμένου περὶ προτομῆς. Αἱ προτομαὶ δέ, ἃς ἔγλυψεν εἶνε ἀριστοτεχνήματα τοῦ εἴδους τούτου· μνημονεύομεν δ' ἐνταῦθα τὴν τοῦ Ἀντων. Παπαδάκη, εὐεργέτου τοῦ Ἐθν. Πανεπιστημίου, τὰς τοῦ καθηγητοῦ Στερ. Κουμανούδη, Μαύρου, Γεωρ. Βασιλείου.

Ἀλλ' ὁ τρόπος οὗτος τῆς παραστάσεως καὶ ὁ τύπος τῶν ἔργων του, ἐν ᾧ ἐθαυμάζετο καὶ ἐπηνεῖτο παρ' ὀλίγων, ἀπήρεσκεν εἰς τοὺς πολλούς, νομίζοντας ὅτι πᾶν γλυπτικὸν ἔργον μὴ φέρον ἀρχαῖον τύπον ἦτο δημιούργημα ἀτέχνου τεχνίτου. Αἱ κρίσεις δὲ αὗται ἐπικρατοῦσιν ἢ μᾶλλον ἐπεκράτουν ἕως χθὲς καὶ ἐπὶ ἄλλου εἴδους καλλιτεχνικῶν ἐκδηλώσεων τῆς διανοίας. Ἕως χθὲς ἔργον ποιητικὸν ἐνέχον ποιητικὴν ἀξίαν ἢ καὶ διήγημα ἄριστον γεγραμμένον ἐν τῇ ὁμιλουμένῃ φυσικῇ γλώσσῃ ἐθεωρεῖτο τυχαίου τινὸς στιχοπλόκου ἢ ἀγραμμάτου συγγραφέως καὶ ποιητοῦ ἔργον, δὲν ἀνεγινώσκετο, οὐδ' ἐκτιμᾶτο. Ἔπρεπε δὲ νὰ προηγηθῇ ἐπίμονος ἀγὼν καὶ νὰ ἐπέλθῃ ζύμωσίς τις φιλολογικὴ ἵνα ἡ ποίησις καὶ τὸ διήγημα ἀρέσκωσιν ἐν τῇ φυσικῇ περιβολῇ τῆς ζωντανῆς γλώσσης τοῦ λαοῦ. Θὰ ἐξηρχόμεθα ἐνταῦθα τῶν στενῶν βιογραφικῶν ὁρίων περὶ Βιτσάρη, ἂν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἄλλως εὐλήπτου τούτου θέματος.

Ὁ Βιτσάρης παραστατικὰ ἔργα ἀρχαίων θεῶν ἢ ἡρώων ἔπλασε μόνον ὡς μαθητής· εἶτα δὲ οὐδόλως εἰργάσθη ἐπὶ τοιούτων θεμάτων, ἀλλὰ καὶ ἂν ἔπλαττεν ἤθελε δώσει ἴδιον φυσικὸν τύπον καταληπτὸν εἰς τὴν νεωτέραν καλαισθησίαν. Ἔχομεν δὲ ἄλλως μικρὸν τοῦ τοιούτου τρόπου ὑπόδειγμα, ἔργον αὐτοῦ, ἄνευ ὅμως καλλιτεχνικῶν ἀξιώσεων, διότι ἐπρόκειτο περὶ ἁπλοῦ συμβόλου βιομηχανικοῦ καταστήματος, τὸν ὑπὲρ τὴν θύραν τοῦ παρὰ τῇ ὁδῷ Ἑρμοῦ καταστήματος τοῦ Ἑκατόγχειρος, γύψινον Γίγαντα, τὸν ἀνέχοντα διὰ τῆς δεξιᾶς ἐν τῇ μασχάλῃ παμμεγέθη λίθον. Ἐν τῷ κολοσσιαίῳ ἐκείνῳ κορμῷ μετὰ τέχνης καὶ δυνάμεως οὐ τῆς τυχούσης παρέστησε τὴν σωματικὴν ὑπερρυσικὴν ῥώμην ἐν ὅλῃ αὐτῆς τῇ ἐκδηλώσει, αἰσθητὴν καὶ καταληπτὴν καὶ εἰς τὸν ἁπλούστερον τῶν θεατῶν.

Θέλων νὰ καταδείξῃ εἰς πολλούς, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἀρίξεώς του εἰς Ἀθήνας, οἵτινες ἐπέκριναν τὸν ἰδιάζοντα τύπον τῶν ἔργων των, ὅτι κακῶς κρίνουσι καὶ μονομερῶς, ὁρμώμενοι ἐξ ἐσφαλμένης ἀρχῆς, ἔπλασεν ἄγαλμα Ἄραβος καθημένου χαμαί, ἐν ᾧ κατέδειξε τὴν πλαστικὴν αὐτοῦ ἰδιοφυΐαν περὶ τὴν ὑποτύπωσιν τοῦ ἤθους καὶ τῆς μορφῆς. Τὸ ἄγαλμα τοῦτο πλῆρες ζωῆς ἐν ᾧ ἐπηνεῖτο ὑπὸ τῶν εἰδημόνων, κατεκρίθη ὑπὸ πολλῶν, μόνον καὶ μόνον διότι ἦτο τὴν ὄψιν δυσειδές. «Πῶς», ἔλεγεν ὁ Βιτσάρης, «ἡ μορφὴ Αἰθίοπος δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θέμα ζωγράφου καὶ δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς θέμα γλύπτου;» Ἡ ἐπὶ τῆς κρίσεως τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπίων τοῦ 1875 τὸν Αἰθίοπα τοῦτον μόλις ἠξίωσε μνείας· ὠνόμασε τὴν ἰδέαν ἀτυχῆ· «ὁ καλλιτέχνης δὲν ἐξελέξατο ἀντικείμενον ἄξιον τοῦ προορισμοῦ του νὰ παραστήσῃ», γράφει, «οὐχ ἧττον ἡ ἔκφρασις τοῦ ἄνω σώματος ἐπιτυχής». Ἡ ἐπιτροπὴ δὲν ἔκρινε τὸ ἔργον αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἀλλὰ τὴν παράστασιν· ἤθελεν ἀγάλματα κατὰ τύπον ἀρχαῖον. Δὲν ἤρκεσε δὲ ἡ πεπλανημένη αὕτη κρίσις κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ σατυρικὸν φύλλον διὰ σατυρικῶν εἰκόνων διεκωμῴδησε τὸν τεχνίτην, ἰδίως γλυπτικὰ αὐτοῦ ἔργα παριστῶντα παῖδας.

Ὑπὸ συνθήκας τοιούτου καλλιτεχνικοῦ αἰσθήματος καὶ κρίσεων, εἶδεν ὁ Βιτσάρης ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ. Κατεννόει ὅτι ἤθελον μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐννοήσει τὴν ἐργασίαν του, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ παρέλθῃ χρόνος. «Οἱ ἐπικριταί μου» ἔλεγε «δὲν εἶδόν ποτε γυμνοὺς παῖδας τετραετεῖς καὶ πενταετεῖς, δὲν ἐπρόσεξάν ποτε, καὶ εὑρίσκουσι παράδοξον ὅ,τι ἐγὼ κατὰ τέχνην ἐκ πρωτοτύπου ἐξετέλεσα· ἡ κρίσις τῶν καλλιτεχνικῶν ἔργων βασίζεται ἐπὶ κανόνων οὓς παρεῖδον οἱ ἐπικριταί μου».

Εἶχε δὲ ὁ Βιτσάρης τοσαύτην ἀντίληψιν περὶ τὴν ἀσφαλῆ κατὰ τέχνην παράστασιν καὶ σύνθεσιν τοῦ θέματος, οὕτινος ἡ ἐκτέλεσις ἀνετίθετο αὐτῷ ἢ αὐτὸς ἐκ πρωτοβουλίας συνελάμβανεν, ὥστε ἀμέσως προητοίμαζεν αὐτὸ ἄνευ προπλάσματος ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς. Ἐνησμένιζε δὲ περὶ τὰς μαλακὰς γραμμάς, τὴν ἤρεμον στάσιν, τὴν πλουσίαν καὶ εὐγενῆ περιβολὴν καὶ τὴν κατὰ φύσιν ὑποτύπωσιν. Ἓν τῶν ἀρίστων ἔργων του εἶνε τὸ μνημεῖον τῆς ἀποθανούσης νεαρᾶς κόρης Εὐρυδίκης Δεληγιάννη ἐν τῷ νεκροταφείῳ τῶν Ἀθηνῶν. Ἔπλασε τὴν κόρην ἐξηπλωμένην ἐπὶ κλίνης, φέρουσαν τὸν χιτῶνα αὐτῆς καὶ ἔχουσαν τὸ κάτω ἥμισυ τοῦ σώματος κεκαλυμμένον ὑπὸ σινδόνος ἐν πτυχολογίᾳ σεμνοπρεπεῖ. Τὸ ἤρεμον σῶμα τῆς νεάνιδος μόλις πιέζει τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην, μικρὸν κλῖνον πρὸς τὰ δεξιά· ἐπὶ τοῦ προσώπου της ἐπικάθηται ἡ παρθενικὴ γαλήνη, ζωταναὶ δ' οὕτως εἰπεῖν εἶνε πᾶσαι αἱ γραμμαὶ καὶ ἡ ἔκφρασις ὡς ὑπνωττούσης κόρης, διατελούσης ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν θρησκευτικοῦ ὀνείρου.

Ἄριστον ἔργον του ἐν τῷ νεκροταφείῳ εἶνε καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Νικολ. Κουμέλη. Ἐπὶ τούτου, κατὰ τὸ ἥμισυ τοῦ φυσικοῦ μεγέθους, ἔθεσεν ἄγγελον, πλάσας αὐτὸν οὐχὶ κατὰ τὸν τύπον τὸν τετριμμένον, ὃν συναντᾷ τις ἀνὰ πᾶν βῆμα ἐν τῷ νεκροταφείῳ, ἀλλὰ κατὰ παράστασιν ὅλως πρωτότυπον. Ἔθεσεν αὐτὸν ἐπὶ τὰ πρανῆ ἐρειδόμενον ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἰσχίου καὶ στηρίζοντα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς χειρός, ὡσεὶ κατελθόντα δρομαῖον ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ τοῦ μνημείου, ὅπως κλαύσῃ. Ἡ σύνθεσις τοῦ ἔργου τούτου καὶ ἡ ὅλη οἰκονομία εἶνε ἀρίστη, τεχνικωτάτη δὲ ἡ ἁρμονία τῶν γραμμῶν τοῦ ἀγάλματος ἐξ οἱασδήποτε θέσεως ἂν ἤθελέ τις παρατηρήσει αὐτό, ὅπερ εἶνε τὸ κυριώτατον προσὸν τῶν περιφανῶν ἀγαλμάτων, δυσχερέστατον δὲ λίαν εἰς τοὺς γλύπτας περὶ τὴν διάπλασιν.

Ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον, ἀλλὰ κατ' ἄλλην θέσιν ἔγλυψεν ἄγγελον ἐπὶ τοῦ μνημείου τοῦ Στουπάθη ἐν Ζακύνθῳ, ὅπερ ἐνέπνευσεν εὐθὺς ὡς ἐστήθη ἐν Ζακύνθῳ ποιητὴν ἐκεῖ νὰ γράψῃ ἀξίους λόγου ἐλεγειακοὺς στίχους, οὓς λυπούμεθα διότι δὲν ἔχομεν προχείρους νὰ παραθέσωμεν.

Ἐν πλήρει συναισθήσει τῆς ἀξίας του ἐν τῇ τέχνῃ δὲν ὑπέκυπτεν εἰς τὴν γνώμην τῶν ἄλλων, ὅταν ρωνὴ λελογισμένη ἐνδόμυχος ὑπηγόρευεν αὐτῷ ὅτι ἔχει δίκαιον· οὐδὲ ἀνελάμβανε τὴν ἐκτέλεσιν ἔργου παραγγελλομένου αὐτῷ, οὕτινος ἐκ τῶν προτέρων διεγράφοντο εἰς αὐτὸν λεπτομέρειαι, ἐν αἷς διέβλεπεν ὅτι τὸ ὅλον ἤθελε γίνει ἓν καλλιτεχνικὸν ἐξάμβλωμα. Τούτου δ' ἕνεκα ἐθεωρεῖτο παρά τινων, ὧν δὲν ἀπεδέχετο τὰς περὶ τεχνικῶν παραστάσεων γνώμας, ὡς ἰδιότροπος ἀνὴρ καὶ δύστροπος.

Τῷ 1875 ἀνετέθη αὐτῷ θεωρηθέντι τῷ μόνῳ καταλλήλῳ ἡ τοποθέτησις τῶν ἀρχαίων ἀγαλμάτων ἐν τῇ τότε περατωθείσῃ ἀνατολικῇ πτέρυγι τοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου, τῶν τέως εὑρισκομένων ἐν τῷ Βαρβακείῳ· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ἐνωρὶς ἀπεχώρησε, διαφωνήσας πρὸς τοὺς ἐπιτηροῦντας τὴν ἐργασίαν του ὡς πρὸς τὴν κατάλληλον θέσιν τῶν καθ' ἕκαστον ἀγαλμάτων καὶ τὸν φωτισμόν.

Ὁ Βιτσάρης εἶχε τὸ ἦθος μελαγχολικόν, ἠγάπα δὲ τὴν ἠρεμίαν τῆς ψυχῆς, καὶ ἀπέφευγε τὸν πάταγον καὶ τὴν ἐπίδειξιν. Τὸν χαρακτῆρα δὲ τοῦτον μετέδιδε καὶ εἰς τὰ ἔργα του. Ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ γενομένου διὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Βύρωνος, εἰς τὸ πρόπλασμα, ὅπερ αὐτὸς ἔπλασε, καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἐνέκρινεν ἡ ἐπιτροπή, ἔδωκε τύπον καὶ διαγραφὴν ἀνδρὸς σοβαροῦ καὶ σκεπτομένου, φέροντος πλουσίαν περιβολήν· οὕτως ἐφαντάσθη τὸν Ἄγγλον ποιητήν, τὸν ἄνδρα τοῦ βορρᾶ, οὐχὶ δ' ἐν χειρονομίᾳ θεατρικῇ μὲ ἀνωρθωμένας τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς, ἀπαγγέλλοντα στίχους ὡς ὑποκριτὴν θεάτρου. Τὴν κρίσιν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Βύρωνος, καί τοι μὴ οὖσαν ὑπὲρ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ προπλάσματος, ἐπήνεσε, διότι ἐδόθη ἄλλως ἡ προτίμησις εἰς πρόπλασμα σχετικῶς τεχνικόν.

Εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς δὲν ἤθελε νὰ συμμετέχῃ· ὁσάκις δὲ μετέσχε τὸ ἔπραξε τῇ προτροπῇ φίλων. Δὲν ἤθελε δέ, διότι ἐγνώριζεν ὅτι ὁ τύπος τῶν ἰδικῶν του προπλασμάτων δὲν ἤρεσκε· προσέτι δὲ διότι ἐδόξαζεν, οὐχὶ ἀτόπως, ὅτι κρίσις ἔργου καλλιτεχνικοῦ, μέλλοντος νὰ ἐκτελεσθῇ εἰς μέγεθος φυσικὸν ἢ καὶ μεῖζον τούτου, ὡς εἴθισται, ἐπὶ τῶν ἐρ' ὑψηλοῦ τεθειμένων ἀγαλμάτων, δὲν εἶνε συνήθως ἀσφαλὴς γινομένη ἐπὶ προπλάσματος μήκους ὀλίγων ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου· ἐν τοιούτῳ μεγέθει οὔτε ἡ οἰκονομία τοῦ ὅλου ἔργου, οὔτε ἡ ὅλη σύνθεσις, οὔτε ἡ παράστασις ἡ φυσική, οὔτε ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου καὶ τοῦ ἤθους, οὐδὲ ἡ ἀμφίεσις καὶ ἡ ἁρμονικὴ πτυχολογία δύνανται νὰ παρασταθῶσιν. Ὡς ἐκ τούτου δὲ εἰς τὰ χρονικὰ τῶν ἐν Ἀθήναις καλλιτεχνικῶν διαγωνισμῶν πρὸς ἵδρυσιν μνημείων ἀρῆκεν ἐποχὴν ἡ κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ διαγωνισμοῦ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Γκύλφορδ, ἥτις μετὰ τὴν ἔγκρισιν ἑνὸς τῶν ὑποβληθέντων προπλασμάτων, ἀνοίξασα τὸ περιέχον τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου δελτίον εἶδε μετ' ἐκπλήξεως τὸ ὄνομα γλύπτου, γνωστοῦ ὡς μετρίου λίαν ἐν τῇ τέχνῃ, μὴ παρέχοντος ἐγγύησιν ὅτι ἤθελε δυνηθῇ καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ ὅλον ἔργον.

Ἦτο δὲ ὁ Βιτσάρης φιλοπονώτατος· καὶ οἱ εἰς τὸ ἐργαστήριόν του φοιτῶντες ἔβλεπον ἄριστα ἀγάλματα διαφόρων θεμάτων ἐν τῷ πηλῷ, ἅτινα κατόπιν κατέστρεφεν· ἐρωτώμενος δὲ διὰ τί δὲν τὰ ἔχυνεν εἰς γύψον ἀπεκρίνετο — «Πρὸς τί νὰ δαπανήσω χρήματα· μήπως θὰ μοῦ παραγγείλῃ τις εἰς μάρμαρον; ἐργάζομαι πρὸς μελέτην. Ὁ τεχνίτης πρέπει ἀδιακόπως νὰ μαλάσσῃ τὸν πηλὸν ὅπως γνωρίσῃ νὰ ἐκφράζῃ ὅ,τι ἔχει εἰς τὴν ψυχήν του. Ὁ ζωγράφος ἔχει μίαν μόνον ὄψιν τῆς εἰκόνος νὰ γράψῃ, ἔχει δὲ βοηθὸν καὶ τὰ χρώματα, ἀλλ' ὁ γλύπτης ἔχει νὰ παραστήσῃ ὅλας τὰς ὄψεις τοῦ σώματος γυμνοῦ ἢ ἐνδεδυμένου, ἐπὶ λευκοῦ χρώματος, πᾶσαι δὲ πρέπει νὰ εἶνε καλλιτεχνικαί». Ἐκ τῆς τελευταίας δὲ ταύτης σκέψεως ὁρμώμενος ἐπέκρινε σφόδρα ὁμότεχνόν του διὰ τὸ ἐν τῇ Σιναΐᾳ Ἀκαδημίᾳ ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, λέγων ὅτι ἐκ τῶν ὄπισθεν ὁρώμενον, φαίνεται ἄγαλμα χωλοῦ τὸν ἕνα πόδα. «Δὲν εἶνε» ἔλεγε, καὶ ἐνθυμούμεθα τοὺς λόγους του «καλλιτέχνης ἀληθὴς ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δύναται ὅπως ὅπως νὰ γλύψῃ ἄγαλμα ἢ ἀνάγλυφον, μιμούμενος ἀρχαῖα ἢ νεώτερα ἔργα, καὶ μεταβάλλων ἄγαλμα Ἀγριπίνας εἰς Πηνελόπην ἢ Σατύρου εἰς Διόνυσον, ὅπως δὲν εἶνε ἱστορικὸς ὁ καθηγητὴς τῆς ἱστορίας, ὁ ὁποῖος γράφει ἱστορίαν καὶ διηγεῖται γεγονότα ἀντιγράφων ἄλλους, αὐτοῦ δὲ τούτου ὁ κάλαμος, ἡ σκέψις, ἡ ἰδέα, ἡ κρίσις, ἡ ἰδία ἔρευνα τῶν πηγῶν οὐδαμοῦ φαίνεται εἰς τὸ ἔργον του». Ὁ Βιτσάρης δὲν ἤξευρε πολλὰ γράμματα, οὐδέποτε ἀνέγνωσε φιλοσοφίαν τῆς τέχνης καὶ τῆς ἱστορίας, οὐδὲ αἰσθητικήν, ἀλλ' ἐγνώριζε τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἐξ ἰδιοφυΐας καὶ ἰδίας ἀντιλήψεως, ἐκ τῆς μελέτης αὐτῶν τῶν ἀριστουργημάτων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων καλλιτεχνῶν. Εἰς τὰ ὀλίγα δ' ἔργα, ἅτινα κατέλιπεν ἔδωσε τύπον ἴδιον διακρίνοντα αὐτὰ ὡς ἐκ τῆς φυσικότητός του ἀπὸ τὰ τῶν ὁμοτέχνων του Ἑλλήνων.

Ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἤθελε διαπρέψει μεγάλως ἐὰν εἰργάζετο ἐν Εὐρώπῃ, ἔνθα οἱ καλλιτέχναι καὶ ἐπιστήμονες τιμῶνται καὶ προστατεύονται, ἐνῷ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ εἰκάδα ἐτῶν διήγαγε βίον στενοχωριῶν, ἀντιδράσεων, ἀδιαλείπτως ἀγωνιζόμενος κατ' ἀπείρων δυσχερειῶν.

Ὁ Βιτσάρης ὡς μαθητὴς ἐν Ἀθήναις τῆς Σχολῆς τῶν καλῶν τεχνῶν ἐλάμβανεν ἀπὸ τοῦ 1861 ἕως τὸ 1864 διαρκῶς τὸ α' βραβεῖον ἐν τοῖς ἐτησίοις διαγωνισμοῖς, μόνον τῷ 1862 ἔλαβε τὸ β'. Ἐν Μονάχῳ δὲ διέπρεψε μεταξὺ τῶν λοιπῶν συμμαθητῶν του πάσης ἐθνικότητος. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἀκαδημίας τῶν καλῶν τεχνῶν Β. Κάουλβαχ μετ' ἐπαίνων ἐξαίρει ἐν τῷ πρὸς αὐτὸν πιστοποιητικῷ τὴν περὶ τὴν τέχνην δεξιότητα αὐτοῦ, καὶ μνημονεύει εὐφήμως τῶν ἔργων του τοῦ Διακοβόλου,

τοῦ Πληγωμένου Ἀχιλλέως ἐκβάλλοντος ἐκ τῆς πτέρνης του τὸ βέλος, καὶ τοῦ συμπλέγματος Ἀθλητοῦ παλαίοντος πρὸς πάνθηρα. Ἐσπούδασε δὲ ὁ Βιτσάρης ἐν Μονάχῳ ὡς ὑπότροφος τῆς Κυβερνήσεως (Βασιλ. Διάτ. 4 Φεβρ. 1865), λαμβάνων μόνον τὸ εὐτελέστατον ποσὸν τῶν 120 δραχ. κατὰ μῆνα. Παρέμεινε δὲ καὶ πέραν τοῦ χρόνου τῆς ὑποτροφίας του, δαπανῶν ἐκ δανείου, ὅπερ συνωμολόγησεν ἡ οἰκογένειά του. Ἐν τῷ ῥηθέντι πιστοποιητικῷ τοῦ Κάουλβαχ, ἐκδοθέντι ἐν Μονάχῳ τῇ 19 Αὐγούστου ν. ἔ. 1869, ἀναγράφονται καὶ τὰ ἑξῆς: «Ὁ Βιτσάρης ἀπέδειξε διὰ τῶν ἔργων τούτων (τῶν μνημονευθέντων) ἐξαίρετον δεξιότητα καὶ ἱκανότητα περὶ τὴν τέχνην του, (bewies durch diese Bildwerke eine ausserordlich Befaehigung), ὥστε ἀνήκει εἰς τοὺς ἐξόχους (hervorragendsten) μαθητὰς τῆς Ἀκαδημίας, καὶ εἶνε εἰς μέγαν βαθμὸν ἄξιος νὰ συστηθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησίν του. Εὐχῆς ἔργον,» ἐξακολουθεῖ γράφων, «ἤθελεν εἶσθαι ἂν ἐλάμβανε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἱκανήν τινα βοήθειαν ἵνα δυνηθῇ νὰ διατηρηθῇ ἔτι ἐκπαιδευόμενος ἐν τῇ τέχνῃ του, ἵνα δυνηθῶσιν αἱ Ἀθῆναι, ἡ μήτηρ τῆς τέχνης, νὰ ὑποδείξωσι καὶ ἐν τῇ σημερινῇ ἐποχῇ, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι, ἐξαιρέτους τεχνίτας». Δὲν εἶνε ἴσως ἀνάγκη νὰ γράψωμεν ὅτι οἱ λόγοι οὗτοι ἀναγγελθέντες εἰς τὴν Κυβέρνησιν δὲν εὗρον ἠχώ.

Ὑπὸ τὸν αὐτὸν τόνον γράφει πιστοποιητικὸν ὁ αὐτὸς Διευθυντής, εἷς τῶν διασημοτέρων καλλιτεχνῶν τῆς Γερμανίας, ὑπογεγραμμένον καὶ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τῆς γλυπτικῆς Μ. Βίδμαν καὶ τοῦ γραμματέως Μ. Καριέρ, ὅτε ὁ Βιτσάρης ἔλαβε τῷ 1870 τὸ α' βραβεῖον ἐν διαγωνισμῷ προταθέντι ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας, θέμα ἔχοντι, τὸν Ὀδυσσέα ἀναγνωριζόμενον ὑπὸ τῆς Εὐρυκλείας, ὑπερτερήσας τοὺς συμμαθητάς του, πάντας ἀλλοδαπούς.

Πλὴν τῶν μνημονευθέντων ὁ Βιτσάρης κατέλιπε καὶ ἄλλα ἔργα ἄξια πολλοῦ λόγου. Τοιαῦτα δὲ σημειοῦμεν τὸ Σύμπλεγμα παλαιστοῦ σώζοντος κόρην ἐκ πάνθηρος, ὅπερ ἠγόρασεν ἡ Α. Μ. ἡ Βασίλισσα, τὸ ἐν φυσικῷ μεγέθει ἀνάγλυφον ἢ ἡμίγλυφον μᾶλλον τοῦ ἰατροῦ Βούρου ἐν τῷ νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν. Ἐπίσης δ' ἐν τῷ νεκροταφείῳ τούτῳ διακρίνονται ἄλλα ἔργα αὐτοῦ ὡς τὸ τῆς Σοφίας Χέλμη ἐν ἀναγλύφῳ, τὸ τῆς οἰκογενείας Σιμοπούλου, τὸ τοῦ Παυλοπούλου εὐεργέτου τοῦ Πανεπιστημίου, ἔνθα κατ' ἴδιον ὅλως τρόπον ἐν ἀναγλύφῳ ἀγάλματι φυσικοῦ μεγέθους παρέστησε τὴν Δικαιοσύνην. Ἔγλυψε δὲ προτομὰς ἐπὶ μαρμάρου πλὴν τῶν μνημονευθεισῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλας πολλάς, ὧν μνημονεύομεν τῆς τοῦ Σαρόγλου, τοῦ Ἰωσὴφ Μίνδλερ εὑρισκομένης ἐν τῷ στενογραφικῷ γραφείῳ τῆς Βουλῆς, τοῦ Λεων. Νάνου μοιράρχου, Σουγδουρῆ, Κομνηνοῦ, Α. Σιμοπούλου, Καστρωμένου, Βαλαωρίτου, Ὀριγώνη μετὰ τῆς γυναικός του ἐν ἀναγλύφῳ, Βαλσαμάκη, Μαύρου, Γ. Τερζάκη ἐν Ναυπλίῳ, Ἰω. Πάγκα, τῆς ἀποθανούσης γυναικὸς τοῦ Γκοσράου, Βουρνάζου, τοῦ ἱερέως Βίμπου. Κατέλιπε δὲ καὶ ἄλλα ἐπὶ γύψου ἔργα ἀνάγλυφα, καὶ ὁλόγλυφα. Ἐκ τῶν ἀναγλύφων του ἓν παριστᾷ εἰς φυσικὸν μέγεθος τὴν Ἑλευθερίαν. Ἔργον τοῦ Βιτσάρη εἶνε καὶ ἡ καλλιτεχνικωτάτη μαρμάρινος ἑστία ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ ἀρχιτέκτονος Ἰωάν. Μούση ἐν Κηφισίᾳ, ἔχουσα ἀνάγλυφον ζωοφόρον ἐκ συμβολικῶν παραστάσεων πρὸς τὰ κάτω· ἄνω δὲ ἑκατέρωθεν δύο Καρυάτιδας ἐχούσας παρὰ τοὺς πόδας συμβολικὰς παραστάσεις τῆς Ζωγραφικῆς καὶ τῆς Γλυπτικῆς.

Ἦτο δὲ ὁ Βιτσάρης καὶ καλὸς σχεδιαστής. Εἶνε δὲ ἡ γνῶσις τῶν στοιχείων τῆς ζωγραφικῆς ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν γλυπτικήν. Ὁ μὴ γνωρίζων νὰ σχεδιάζῃ ἐπὶ χάρτου γλύπτης, οὐδὲν δύναται νὰ πλάσῃ ἀσφαλές.

Δυστυχῶς ὁ καλλιτέχνης οὗτος ὅταν εἶδε τὸ ἐργαστήριόν του λαμβάνον διὰ παραγγελιῶν πλειοτέραν ζωήν, ὅταν ἐγένετο γνωστὴ ἡ ἀξία του, ὑπέκυψεν ἕνεκα τῆς φιλασθένου κράσεώς του εἰς τὸ μοιραῖον τέλος. Ἀπέθανε δὲ χωρὶς νὰ πληρωθῇ εἰς τῶν πόθων του, νὰ ἴδῃ ἱδρυόμενον ἐν δημοσίᾳ πλατείᾳ τῶν Ἀθηνῶν ἴδιον αὐτοῦ ἔργον «ὅπως μὴ ἐκ τῶν ὑπαρχόντων» ὡς ἔλεγεν «ὑπολαμβάνωσιν οἱ ξένοι καλλιτέχναι, οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὰς Ἀθήνας, ὅτι ἡ γλυπτικὴ ἐν Ἑλλάδι εὑρίσκεται ἔτι εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς ἀνέλιξιν».

Περατοῦντες τὸ ἀτελὲς τοῦτο σκιαγράφημα τοῦ βίου τοῦ γλύπτου τούτου παρατηροῦμεν, ὅτι πᾶσα ἡ ἐργασία αὐτοῦ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς σημεῖον χρονικὸν νέου βήματος προόδου τῆς παρ' ἡμῖν γλυπτικῆς, ἥτις μέχρις αὐτοῦ ἔμεινε στάσιμος καὶ ἀναλλοίωτος. Ὁ τύπος τῶν ἔργων του, ὅσον ὀλίγα καὶ ἂν εἶνε, ἐπέδρασεν ἐπὶ τῶν εὐαρίθμων ὁμοτέχνων του, καὶ μετέδωσε νέαν ζωὴν εἰς ὅσους ἠδύναντο νὰ τὸν ἐννοήσωσι, καὶ ἐξηνάγκασέ τινας νὰ ἐξέλθωσι τοῦ τετριμμένου τύπου, ὃν τέως ἠκολούθουν, προελείανε δὲ ἱκανῶς τὸ καλλιτεχνικὸν ἔδαφος διὰ τοὺς νέους καλλιτέχνας τῆς πραγματικῆς σχολῆς.

Ἰανουάριος 1893. Α. ΜΗΛΙΑΡΑΚΗΣ

Τὸ Κάϊρον[1]

Ἐξ ἐντυπώσεων Ἀμερικανίδος

Εὐρὺ εἶνε τὸ Μουσεῖον· χρειάζονται ἡμέραι διὰ νὰ ἐπισκεφθῇ κανεὶς ὅλους τοὺς θησαυρούς του. Μεταξὺ τῶν ἀρίστων εἶνε δύο χρωματισμένα ἀγάλματα εἰς φυσικὸν μέγεθος, παριστῶντα βασιλόπαιδα καὶ τὴν σύζυγόν του· ταῦτα ἀνεκαλύφθησαν τῷ 1870 ἐν τινι τύμβῳ παρὰ τὸ Μεῦδούμ. Οἱ βραχοκρυστάλλινοι ὀφθαλμοί των τόσον λαμπροί εἶνε, ὥστε οἱ Ἄραβες οἱ ἐργαζόμενοι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ἔφυγον ἔντρομοι, ὅταν ἔφθασαν εἰς τὸν ἀπὸ αἰώνων κρυπτὸν θάλαμον. Εἶπον ὅτι δύο τέρατα ἐκάθηντο ἐκεῖ, ἕτοιμα νὰ ὁρμήσωσι καὶ καταφάγωσι πάντα εἰσιόντα. Μεγίστης δημοτικότητος ἀξιοῦται ὁ γνωστὸς ξύλινος ἄνθρωπος, οὗ ἡ ζωντανὴ ἔκφρασις τοῦ προσώπου προκαλεῖ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη παντὸς ἐπισκέπτου.

Τέλος· Ἴδε σελ. 181

Τὸ ἄγαλμα τοῦτο οὐδαμῶς ὁμοιάζει μὲ τὰ αἰγυπτιακὰ εἴδωλα τῆς κατὰ συνθήκην μορφῆς, μετ' ὀφθαλμῶν ἀφυσίκως τεθειμένων. Ὡς πρὸς τὴν κεφαλήν, δυνατὸν νὰ ὁμοιάζῃ μὲ σημερινὸν ἔμπορον τοῦ Βερολίνου, ἢ δυνατὸν νὰ εἶνε ἐπιτυχὴς πρόεδρος τραπέζης ἀμερικανικῆς μετὰ σειρὰν συμποσίων. Καὶ ὅμως τοῦτο καὶ τὸ θαυμάσιον ἄγαλμα τοῦ Χάφρα εἶνε αἱ ἀρχαιόταται γλυπταὶ μορφαὶ ἐν τῷ κόσμῳ.

Θὰ ἐπεθύμουν νὰ περιγράψω τινὰς τῶν ἄλλων θησαυρῶν τῆς πολυτίμου ταύτης καὶ ἀπαραμίλλου συλλογῆς, ἀλλ' ὁ χῶρος ἐλλείπει. Καὶ τὸ παραδοξότερον, ὅσον ἀφορᾷ τὰς περιγραφὰς εἶνε ὅτι, ἐκεῖνοι οἵτινες εἶδον ἰδίοις ὀφθαλμοῖς τὸ ἄγαλμα, φέρ' εἰπεῖν, ἢ τὸ τοπίον, ἢ πᾶν τὸ περιγραφόμενον, ἐκεῖνοι καὶ ἐπιθυμοῦσιν ἐνίοτε ν' ἀναγνώσωσι περιγραφὴν τούτου, καίτοι οἱ λόγοι παρέλκουσι τότε πρὸς παράστασιν τῆς ἀληθοῦς εἰκόνος τοῦ πράγματος, ἐνῷ ὅσοι ποτὲ δὲν εἶδον τὸ ἄγαλμα, τουτέστιν ἡ ἄπειρος πλειονότης, οὐδὲν κατὰ γενικὸν κανόνα εὑρίσκουσιν ἐνδιαφέρον εἰς πᾶσαν περιγραφὴν αὐτοῦ, βραχεῖαν ἢ μακράν, καὶ μᾶλλον ἀνιαρὰν θεωροῦσι ταύτην.

Τὸ μόνον σφάλμα τοῦ Μουσείου εἶνε ταυτὸν ἡ ἔλλειψις καταλόγου. Ἀλλ' οἱ κατάλογοι εἶνε μυστηριῶδες ἀντικείμενον, καταληπτὸν μόνον εἰς τοὺς ἐκλεκτούς.

Μεθ' τῶν ἡμερῶν, ὅτε διῆγον τὰς ὥρας τοῦ καύσωνος εἰς τοὺς σκιεροὺς θαλάμους τοῦ Μουσείου, περικυκλωμένη ὑπὸ καθιστῶν ἐκ γρανίτου μορφῶν μὲ τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων (τῶν πλέον κρύων συντρόφων τοὺς ὁποίους γνωρίζω), ἤκουσα θόρυβον καὶ γέλωτας. Τοιοῦτοι κρότοι εἶνε ἀσυνήθεις εἰς τοὺς ἡχηροὺς τούτους θαλάμους, ὅπου ἀσυνειδήτως ἕκαστος ὑποψιθυρίζει, τὸ μὲν ἕνεκα τῆς ἠχοῦς, τὸ δέ, ὑποθέτω, χάριν τῶν μυστηριωδῶν ἐκείνων θηκῶν μὲ τὰς μομμίας, τὰς κειμένας παρὰ τὴν ἄκραν καὶ βλεπούσας τόσον ἀλλοκότως μὲ τοὺς ἐγκαρσίους ὀφθαλμούς. Ἐκεῖ εἰσῆλθον δέκα ἢ δώδεκα τοῦ Καίρου χανούμισσαι, ἀκολουθούμεναι ὑπὸ εὐνούχων καὶ ἡγουμένης ὁδηγοῦ. Οἱ εὐνοῦχοι τοῦ Καίρου εἶνε αἰθίοπες· τοὺς διακρίνει δέ τις πάντοτε ἐκ τῆς ἄκρας ἐπιμελείας μεθ' ἧς ἐνδύονται. Φοροῦσι χλαμύδας καὶ χιτώνια ἐκ πλατείας μελανῆς ὀθόνης, καὶ περικοσμοῦνται μὲ χρυσᾶς ἁλύσεις, κρίκους καὶ σφραγιδοδακτυλίους· μίαν ἀξίαν ἔχουσιν ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ὅτι φαίνονται καθάριοι. Αἱ χανούμισσαι εἶχον ἐξέλθει πρὸς ψυχαγωγίαν· ἡ πυκνὴ μαύρη μεταξωτὴ καλύπτρα, τὴν ὁποίαν ὅλαι αἱ Αἰγύπτιαι τῆς ἀνωτέρας τάξεως φέρουσιν ὅταν ἐξέρχωνται τῆς οἰκίας, εἶχε ῥιφθῆ κατὰ μέρος· οἱ λευκοὶ τοῦ προσώπου πέπλοι εἶχον συσταλῆ τόσον, ὥστε ἐκρέμαντο κάτω τοῦ λαιμοῦ. Ἦτο τὸ χαρέμιον τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ· τὰ ὀχήματά των ἐπερίμεναν κάτω. Ὁ μετριοφρονέστατος τῶν ἀνδρῶν, εἰς ἱεραπόστολος, παραδείγματος χάριν, ἢ εἰς ἐντομολόγος, θὰ τὰς ἔτρεπε, πιστεύω, εἰς φυγήν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἐποχὴ τῆς συρροῆς τῶν περιηγητῶν εἶχε παρέλθει, καὶ ἐπειδὴ ἦτο ὥρα τοῦ ἀρίστου διὰ τοὺς Εὐρωπαίους, οὐδεὶς ἄλλος ἐφαίνετο εἰμὴ ἐγώ, καὶ αἱ γυναῖκες περιεβόμβουν περὶ τὰ ἀγάλματα, ὅπως ἤθελον, ἱστάμεναι ἐνίοτε διὰ ν' ἀκούσωσιν ὀλίγας λέξεις ἐκ τῶν ἐξηγήσεων, τὰς ὁποίας ἡ ὁδηγὸς μάτην προσεπάθει νὰ δώσῃ πρὸ ἑκάστου σπουδαίου ἀγάλματος. Ἐξαιρουμένης μιᾶς, ὅλαι αὗται αἱ αἰγύπτιαι ἦσαν εἰς ἄκρον εὔσαρκοι, μὲ παχείας χεῖρας καὶ μὲ στρογγύλους λαιμούς. Ἦσαν ὅλαι καταλευκοι ἄνευ ἀποχρώσεως ῥόδου· οἱ ὀφθαλμοί των ἦσαν ὡραῖοι, μεγάλοι, βαθεῖς, λάμποντες. Ἐφαίνοντο ἀδέξιαι εἰς τὸ βάδισμα, ἀλλὰ τοῦτο δύναται ν' ἀποδοθῇ εἰς τὰ στενὰ γαλλικὰ ὑποδημάτια μὲ ὑψηλὰς πτέρνας, εἰς τὰ ὁποῖα εἶχον καθείρξῃ τοὺς μικροὺς ἀλλὰ παχεῖς πόδας των. Ἡ μόνη ἐξαίρεσις τοῦ κανόνος τῆς εὐτραφοῦς ὡραιότητος ἦτο μία λυγερή, σχεδὸν ἰσχνὴ κόρη, ἥτις ἀλλαχοῦ θὰ ἦτο ὑπερδεκαεπταέτις· ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ἦτο κατὰ τρία ἔτη νεωτέρα. Τὸ ὠχρόν, μελαχρινόν, ἀνήσυχον πρόσωπόν της, μὲ τοὺς ὡραίους ἐταστικοὺς ὀφθαλμούς, ἤρχετο πολὺ συχνὰ ἐγγὺς τοῦ ἰδικοῦ μου, ἐνῷ ἀμφότεραι ἐκυττάζαμεν τὰ χρυσᾶ βραχιόλια, τὰ ἐνώτια καὶ τὰ περιδέραια τῆς βασιλίσσης Ἀχοτπού, τῆς ἀπὸ τρισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἐτῶν ἐν ματαιότητι ἀδελφῆς μας. Προσέβλεπα μᾶλλον αὐτὴν ἢ τὰ κοσμήματα, κ' ἐκείνη ἤρχισε νὰ μὲ ἀντιβλέπῃ. Τί θὰ ἔδιδα ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ὁμιλήσω μὲ αὐτὴν εἰς τὴν γλῶσσάν της! Μετ' οὐ πολὺ ὅλαι συνηθροίσθησαν εἰς τὸν καλούμενον χειμερινὸν κῆπον, ἀνώγειον δῶμα, ὅπου φύεται χλόη ὑπεράνω τοῦ δαπέδου εἰς πρασιὰς καὶ γάστρας. Ἐκομίσθησαν σκίμποδες, καὶ αὗται ἐκάθισαν ἐν μέσῳ τῆς ἐναερίου ἐκείνης χλόης, ὅπως πίωσι τὸ σορμπέτι, ὅπερ προσέφερεν ὁ νεώτερος εὐνοῦχος μὲ περίφροντι ἦθος. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἄλλοι εὐνοῦχοι εἶχον ἀπομακρυνθῆ ἀφήσαντες εἰς τὸν νεώτερον τὴν φροντίδα νὰ τὰς ὑπηρετήσῃ· ἀλλ' αἴφνης ἐπέστρεψαν ἐν σπουδῇ, καὶ ἐλθόντες πλησίον τῶν χανουμισσῶν, περιέβαλον αὐτὰς τοὺς πέπλους ἀσφαλῶς, καθ' ὃν τρόπον ἡ τροφὸς ἐνδύει τὰ παιδία, καὶ μετ' ἴσης ἐξουσίας καὶ κύρους. Παρετήρησα ὅτι τὰ ὡραιότερα τῶν προσώπων δὲν ἔδειξαν μεγάλην σπουδὴν ὅπως καλυφθῶσιν· ἀλλ' οὐχ ἧττον δὲν ἀντέστησαν· ἐγέλασαν μόνον.

Τολμῶ νὰ εἴπω ὅτι ἐγέλασαν ἔτι περισσότερον (ὑπὸ τοὺς πέπλους), ὅταν ἐγνώσθη τὸ αἴτιον ὅλης αὐτῆς τῆς σπουδῆς, ἀνελθὸν βραδέως τὴν κλίμακα. Ἦτο ἀνθρωπίσκος περίπου ἑβδομηκοντούτης, εἷς τῶν συμπατριωτῶν μου, φορῶν λινᾶ καὶ ὑψηλὸν πῖλον ἐρθαρμένον ἐκ τῶν ταξειδίων· ἡ κεφαλή του μὲ τὴν λευκὴν κόμην ἔκυπτεν ἐπὶ τὸ βιβλιάριον, ὅπερ ἐκράτει ἀνὰ χεῖρας, καὶ ἔφερε κυανᾶ δίοπτρα. Δὲν πιστεύω νὰ ἔβλεπε τίποτε ἄλλο εἰμὴ κυανᾶς ἀρχαιότητας, ἐκ λίθου βεβαίως κατεσκευασμένας.

Ἐὰν τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν τῆς ἀνωτέρας τάξεως εἶνε πυκνῶς κεκαλυμμένα μὲ πέπλους, ἔχει τις τοὐλάχιστον τὴν εὐκαιρίαν ὅπως θαυμάσῃ τὴν χάριν καὶ τὴν ῥώμην τῶν γυναικῶν τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Εἶνε ὅλαι καλλίμορφοι καὶ ἔχουσι μικροὺς ἐλαφροὺς πόδας· ἀλλὰ καὶ αἱ πτωχότεραι φορτώνονται μὲ δακτυλίδια, μὲ περιδέραια καὶ ἐνώτια ἐκ ψευδαργύρου, κατὰ μίμησιν τῶν πλουσιωτέρων.

Ἐπειδὴ πᾶς ὁ ἐρχόμενος εἰς Κάϊρον ἀναπλέει τὸν Νεῖλον, σπανίως δίδεται εὐκρινὴς ἰδέα περὶ τοῦ

ΟΧΘΗ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

ποταμοῦ οἷος φαίνεται κατὰ τὸν ῥοῦν του πέραν τῆς πόλεως τοῦ Χεδίβη. Ἡ ἁπλῆ αὕτη θέα αὐτοῦ ἐπισκιάζεται ὑπὸ ἀναμνήσεων τῶν μεγάλων παρὰ τὰς ὄχθας του ναῶν, οἵτινες τόσον βαθεῖαν ἀφίνουσιν ἐντύπωσιν. Ἴσως ἡ ποταμοπλοία ὑπῆρξε παραπολὺ συνεχής, καὶ κατήντησε φορτική. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὸ θῦμα, ὑπερείδον τὴν κεφαλὴν μὲ τὰς χεῖρας, γίνεται ἀκουσία ἠχὼ τῆς ἀληθεστάτης ἐπιφωνήσεως τοῦ Δόβλυ Οὐάρνερ· «Δὲν ὑπάρχει τίποτε κοπιωδέστερον εἰς τὸν κόσμον παρὰ ἡ θέσις τῶν λιθίνων θεῶν, ἱσταμένων ἀεννάως διὰ νὰ δέχωνται τὰ ἀναθήματα τῶν θνητῶν!» Τοιαύτη ἦτο καὶ ἡ διανοητικὴ θέσις κυρίας τινός ἥτις, κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα, πλέουσα ἐπὶ τοῦ Νείλου, ἤρχισεν αἴφνης νὰ ῥάπτῃ· «Ἐπέρασα ἐννέα μακρὰς ἡμέρας ἐπ' αὐτοῦ τοῦ πλοιαρίου. θεωμένη ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας. Δὲν δύναταί τις νὰ βλέπῃ ἕνα ποταμὸν αἰωνίως, ἂς εἶνε καὶ ὁ Νεῖλος. Δότε μου τὴν δακτυλήθραν μου!»

Δὲν εἶνέ τις ὑπόχρεως ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ Καίρου ὅπως ἴδῃ παραδείγματα τῶν μικροτέρων τοῦ μεγάλου ποταμοῦ ἀπόψεων, ὁποῖαι αἱ ἀρδευτικαὶ μηχαναὶ μετὰ τοῦ προσωπικοῦ των, ἡ κατάρδευσις τῶν φοινίκων, οἱ τεχνητοὶ ὅρμοι, καὶ πάντοτε καὶ ἀεννάως αἱ γυναῖκες αἱ κατερχόμεναι τὴν ὄχθην ὅπως ὑδρευθῶσιν ἀπὸ τοῦ νάματος. Αἱ συνοδίαι αὗται τῶν γυναικῶν εἶνε αἱ χαρακτηριστικώτεραι «σκηναὶ τοῦ Νείλου μετὰ προσώπων» τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Δὲν εἶμαι βεβαία ἂν μία τῶν λαγήνων των ἢ τὸ μικρότερον σταμνίον, ὅπερ δι' ἐξαρμίσεως τηρεῖ δροσερώτατον τὸ ὕδωρ, δὲν ἐπαναφέρει τὴν Αἴγυπτον εἰς τὴν μνήμην πολλῶν ἐξ ἡμῶν ταχύτερον ἢ ἡ εἰκὼν αὐτῆς τῆς Κλεοπάτρας εἰς τὰ ὄπισθεν τοῦ τείχους τοῦ Δενδεράχ. Ἐάν τις διατρίψῃ ἐν Καίρῳ μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολυμόχθου ταξειδίου, περιπλανᾶται παρὰ τὰς ὄχθας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν, ὅπως θεωρήσῃ ἐκ νέου τὸ εὐρὺ μονότονον ῥεῦμα. Τοῦτο ἔρχεται ἀπὸ τοῦ τελευταίου ὑπολειπομένου ἀγνώστου ἐδάφους τοῦ ἡμετέρου πλανήτου. Περὶ αὐτὸ δὲ ἵστανται σήμερον πέντε ἢ ἓξ τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα ἔστησαν ἐνέδραν καὶ κυνηγεσίαν, καὶ τρέχουσιν ἐμπρὸς ἐπὶ τὸ θήραμα. Ὁ ἀρχαῖος ποταμὸς εἶχε μυστικόν, ἓν τῶν τριῶν μυστικῶν τοῦ κόσμου· ἀλλὰ καίτοι ὁ Βόρειος καὶ ὁ Νότιος Πόλος μένουσιν ἀκόμη ἀχαρτογράφητοι, ἡ ἐνιαύσιος πλημμύρα τῶν ὑδάτων τοῦ Νείλου δὲν θὰ εἶνε πλέον ἀκατανόητος ἐπὶ πολύ.

Δι' ὅσους ἔχουσιν ὀξυδερκῆ τὴν ὅρασιν, αἱ πυραμίδες εἶνε μέρος τοῦ Καίρου· τὰ φαιὰ τρίγωνά των ἀναβαίνοντα εἰς τὸ στερέωμα εἶνε ὁρατὰ ἀπὸ τοσούτων μερῶν, ὥστε ταχέως γίνονται οἰκεῖα ὡς γειτονεῦον βουνόν. Ἐκτὸς τούτου ἐζωγραφήθησαν δι' ἡμᾶς τόσον συχνὰ εἰς εἰκόνας, σχέδια καὶ φωτογραφίας, ὥστε βλέπει τις τὸ πρῶτον αὐτὰς ὡς ἀναγνωρίζων μᾶλλον ἢ ὡς ἐξαρνιζόμενος. «Αὗται εἶνε! Πόσον φυσικαί!» Καὶ ἡ μακρὰ αὕτη ἐξοικείωσις ἀπαλλάττει τινὰ τοῦ κόπου τοῦ νὰ παρατάσσῃ φράσεις περὶ αὐτῶν.

Ἐν δύναται νὰ ῥηθῇ ἐν τούτοις· ὅταν εἴμεθα πράγματι ὑπ' αὐτάς, ὅταν δυνάμεθα νὰ τὰς ἐγγίσωμεν, ἡ ἄνετος ἡμῶν γνωριμία ἐκλείπει, καὶ καταλαμβάνομεν αἴφνης ὅτι οὐδέποτε τὰς ἐνοήσαμεν οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον. Τὰ ἀλλόκοτα γεωμετρικὰ τείχη ἐπιφέρουσι πνευματικὴν μεταβολήν· ἐλευθεροῦσιν ἡμᾶς πρὸς στιγμὴν ἀρ' ἡμῶν αὐτῶν, καὶ ἀσυνειδήτως ἐμβλέπομεν ὀπίσω εἰς τὸ παρελθόν, εἰς ὃ ἀνήκουσι, καὶ εἰς τὸ μέλλον, οὗ μετέχουσι πολλῷ πλέον ἢ ἡμεῖς, τόσον ἀμνήμονες τῶν ἰδίων ἡμῶν σμικρῶν μεριμνῶν καὶ ἀσχολιῶν, καὶ αὐτῆς τῆς βραχείας ζωῆς μας. Ἴσως ἐπὶ ἓν μόνον φεῦγον δευτερόλεπτον ἡ διανοητικὴ αὕτη χειραφέτησις διαρκεῖ, ἀλλ' εἶνε δευτερόλεπτον ἄξιον νὰ τὸ δοκιμάσῃ τις!

Φθάνεις ὀχούμενος εἰς τὰς πυραμίδας εἰς διάστημα μιᾶς ὥρας δι' ἀμμώδους ὁδοῦ. Αἱ ἀπηρχαιωμέναι διηγήσεις περὶ ἐνοχλήσεων μὲ τοὺς Βεδουίνους ἀνήκουσιν εἰς τὸ παρελθόν. Στρατιῶται καὶ ἀστυνομικοὶ κλητῆρες φυλάττουσι τὰς ἄμμους ὡς φυλάττουσι καὶ τὰς ὁδοὺς τοῦ Καίρου, καὶ ὁ πωλητὴς τῶν ψευδῶν ἀρχαιοτήτων δὲν εἶνε ἀπαιτητικώτερος ἢ ὅσον οἱ ἐπαῖται ἐν τῇ πόλει. Αἱ τρεῖς αὗται πυραμίδες εἶνε ἐκεῖναι τὰς ὁποίας συλλογιζόμεθα, πρὶν ἐπισκεφθῶμεν τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι· συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν μικρῶν καὶ τῶν κατηρειπωμένων, ἑβδομήκοντα ἠριθμήθησαν εἰς ἔκτασιν εἰκοσιπέντε μιλίων ἀπὸ Καίρου εἰς Μεϊδούμ, καὶ πυραμίδας δύναταί τις νὰ ἴδῃ καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Αἰγύπτου. Αἱ διηγήσεις περὶ τῶν περιηγητῶν, ὅσοι ἀπὸ τοῦ Ἡροδότου καὶ κάτω ἐπεσκέφθησαν τοὺς κολοσσαίους τάφους, εἶνε ἀναρίθμητοι. Δὲν εἰξεύρω διατὶ ἡ περὶ τοῦ Λεψίου φαίνεται εἰς ἐμὲ ἀστεία. Ὁ εὐπαίδευτος οὗτος ἀνὴρ καὶ ἡ συνοδία του, ἀποσταλέντες εἰς Αἴγυπτον ὑπὸ Φρειδερίκου Γουλιέλμου τοῦ τῆς Πρωσσίας βασιλέως τῷ 1842, ἑώρτασαν τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ μονάρχου των ψάλλοντες ἐν χορῷ τὸν ἐθνικὸν ὕμνον τῆς Πρωσσίας ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Χέοπος. Οἱ δὲ παριστάμενοι Βεδουῖνοι διηγήθησαν ἔξω ὅτι οἱ ξένοι «προσηυχήθησαν ὁμοῦ γενικὴν προσευχὴν μεγαλοφώνως».

Ἐν σχέσει πρὸς τὰς πυραμίδας οἱ μὲν Ἄγγλοι, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ἀρωσιώθησαν πρωτίστως εἰς τὴν καταμέτρησιν αὐτῶν. Τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα τῶν Γάλλων, ὅπερ εἶνε πάντοτε τὸ περὶ τὴν ἔκφρασιν, ἐπενόησε περὶ αὐτῶν τὸ μόνον μέγα ἀπόφθεγμα. Ἄχρι τοῦδε, οἱ Ἀμερικανοὶ οὐδὲν ἔπραξαν ἐφ' ᾧ νὰ διακριθῶσι· ἀλλ' ὁ καιρὸς των θὰ ἔλθῃ ἴσως. Φανταζόμαι ὅτι ἴσως ὁ Ἐδισὼν κάτι θὰ κάμῃ μὲ αὐτάς. Ἐν τῷ μεταξύ, ὁ νεωτερισμὸς εἶνε κ' ἐκεῖ παρών, καὶ βλέπων τις ξενοδοχεῖον παρὰ τὴν βάσιν τῆς πυραμίδος τοῦ Χέοπος, δὲν εἰξεύρει ἂν πρέπῃ νὰ γελάσῃ ἢ νὰ κραυγάσῃ ὅταν βλέπῃ lawntennis ἐκεῖ καθ' ἡμέραν ἀγόμενα. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀποφασίσουν νὰ ἱδρύσωσιν ἀγγλικὸν τροχιόδρομον ἢ ἱπποσιδηρόδρομον ἀμερικανικὸν εἰς τὴν Σφίγγα, οἱ κραταιοὶ οὗτοι ὄγκοι δὲν δύνανται νὰ σμικρυνθῶσι. Ὑπάρχει τι εἰς τὰς πυραμίδας τὸ μυκτηρίζον τὸν πολιτισμὸν ἐφ' ᾧ μεγαλαυχοῦμεν. Ἐνώπιόν των οὗτος φαίνεται ἀγοραῖος· φαίνεται αὐθάδεια.

Οἱ ἀξιολογώτατοι τῶν Κοπτικῶν ναῶν εὑρίσκονται ἐν τῷ παλαιῷ Καίρῳ, μητροπολιτικῷ οὕτως εἰπεῖν προαστείῳ, ὅπου ἡ πρώτη πόλις ἱδρύθη ὑπὸ τοῦ κατακτητικοῦ στρατοῦ τῶν Ἀράβων. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν ὀχυρὰ μοναστήρια· εἰς ἓν τούτων φθάνει τις διερχόμενος διὰ τῶν θαλάμων ἀκατανοήτου οἰκίας· ἓν ἄλλο εὑρίσκεται ἄνω τῆς κλίμακος ἐν ῥωμαϊκῷ πύργῳ καὶ φθάνεις που εἰς μίαν θύραν. Ὅταν αὕτη ἀνοιχθῇ εὑρίσκεσαι ἐντὸς ἐκκλησίας ἧς ἡ γενικὴ πρόσοψις εἶνε τραχεῖα, καὶ αἱ πτέρυγες της κοσμοῦνται μὲ κόνιν καὶ μὲ ἀράχνας ἐνίοτε. Καὶ ὅμως οἱ ναοὶ οὗτοι ἔχουν τοὺς θησαυρούς των· ἐν αὐτοῖς πρωτεύουσι τὰ ὑψηλὰ τῶν χορῶν λογεῖα ἐκ ξύλου μελανοῦ, περιττῶς ἐξειργασμένα καὶ κοσμούμενα μὲ τεμάχια ἐλέφαντος κιτρινίσαντος ἐκ τῆς πολυκαιρίας. Ὑπάρχουσι καὶ κοσμήματα ἀνάγλυφα. Τὰ σχέδια εἶνε σαρακηνικά, ἀλλὰ τὰ γεωμετρικὰ ταῦτα σχήματα διακόπτονται ἐδῶ κ' ἐκεῖ ὑπὸ χριστιανικῶν ἐμβλημάτων καὶ Κοπτικῶν σταυρῶν. Μοναδικὸς εἶνε ὁ ῥυθμὸς τοῦ διακόσμου τούτου· οὐδεμία ἄλλη γλυπτικὴ ὁμοιάζει μὲ αὐτόν. Ἐὰν δὲν εἶνε ἀπολύτως περικαλλής, εἶνε τοὐλάχι-

ΜΕΓΑΛΗ ΟΔΟΣ ΕΝ ΚΑΪΡΩ

στον ἰδιόρρυθμος καὶ πλούσιος. Ὑπάρχουσι προσέτι διάγλυροι θύραι παριστῶσαι ὑποκείμενα ἐκ τῆς Γραφῆς, μαρμάρινοι, ἄμβωνες, ἀλλόκοτα ὀρειχάλλινα κηροπήγια, θυμιατήρια κεκοσμημένα μὲ κωδωνίσκους, ἀργυρόχρυσοι θῆκαι Εὐαγγελίων, κεντητὰ ἄμφια, ἀργυροῖ στέφανοι τοῦ γάμου, ὡὰ στρουθοκαμήλων ἐν μεταλλίναις θήκαις, καὶ ἀρχαῖαι βυζαντιναὶ ζωγραφίαι, συχνὰ παριστῶσαι τὸν Ἅγ. Γεώργιον, ὅστις εἶνε ὁ προστάτης Ἅγιος τῶν Κοπτῶν.

Ὁ λαὸς τῶν Κοπτῶν ἀξιοῦσιν ὅτι εἶνε αὐτοὶ οἱ ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Αἰγυπτίων, ὡς διακεκριμένοι ἀπὸ τῆς κατακτητικῆς φυλῆς τῶν Ἀράβων, οἵτινες ἐπέδραμον πάλαι τὴν χώραν. Εἶνε κωμικὴ ἰδέα, ἀλλὰ διὰ νὰ πεισθῶμεν παρακαλοῦσιν ἡμᾶς νὰ παρατηρήσωμεν τὴν ἄκραν των ὁμοιότητα μὲ τὰς μομμίας. Πρωτιμώτατα ἐκχριστιανισθέντες, ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὴν θρησκείαν των ἐν μέσῳ τοῦ περικυκλοῦντος αὐτοὺς μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ. Ἄξιον μνείας ὅμως εἶνε ὅτι ἐκηρύχθησαν αἱρετικοὶ ὑπὸ τῆς ἐν Χαλκηδόνι Συνόδου πρὸ τῆς ἀραβικῆς κατακτήσεως, διότι ἠρνήθησαν νὰ λατρεύωσι τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν τοῦ Χριστοῦ, τὴν θείαν μόνον λατρεύοντες. Εἶνε οἱ φύλακες τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων τῆς Αἰγύπτου. Ἐν τινι κρύπτῃ ὑποκάτωθεν ναοῦ τινος δεικνύουσι δύο κόγχας. Ἡ μία ἦτο, λέγουσιν, ἡ κοιτὶς ὅπου ἐκοιμᾶτο ὁ Ἰωσήφ, ἡ δέ, ὅπου ἐκοιμᾶτο ἡ Παρθένος καὶ τὸ θεῖον βρέφος κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον φυγήν. Οὐ μακρὰν τῆς Ἡλιοπόλεως ὑπάρχει παμπάλαιον δένδρον, ὑφ' οὗ τοὺς κλῶνας ἀνεπαύθη, λέγουσιν, ἡ ἁγία Οἰκογένεια, ὅταν τὸ καῦμα τοῦ ἡλίου δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ὁδοιπορίας.

Ὑπάρχουσι περὶ τὰς πεντακοσίας χιλιάδας Κοπτῶν ἐν Αἰγύπτῳ. Εἶνε βιβλιοφύλακες καὶ γραφεῖς· εἶνε προσέτι χρυσοχόοι καὶ ποικιλταί. Ἡ ἀρχαία γλῶσσα των ἔπεσεν εἰς ἀχρηστίαν καὶ εἶνε σχεδὸν νεκρά. Σήμερον λαλοῦσιν ἀραβιστί, ὡς καὶ τὸ λοιπὸν ἔθνος· ἀλλ' ἡ γλῶσσα ἀναζῇ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀκολουθίᾳ των, ἧς μέρος ἀπαγγέλλεται ἐν τῇ ἀρχαίᾳ φωνῇ, καίτοι λέγεται ὅτι καὶ οἱ ἱερεῖς αὐτοὶ δὲν ἐννοοῦσι πάντοτε τί λέγουσι, ἐκ στήθους μόνον μαθόντες τὸ κείμενον, ὥστε νὰ ἐπαναλαμβάνωσι τυπικῶς τὰς λέξεις. Τινὲς δὲ τῶν Κοπτῶν ἐπροσηλυτίσθησαν καὶ εἰς τὸν προτεσταντισμὸν ὑπὸ Ἀμερικανῶν ἱεραποστόλων.

Δὲν εἶνε ὡς πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν ἑλκυστικὸς λαός. Τὰ μοναστήρια καὶ οἱ ναοί των, ἐν Καίρῳ καὶ τοῖς πέριξ τοὐλάχιστον, εἶνε τόσον κρύφια, ἀπρόσιτα καὶ ἀπεριποίητα, ὥστε ὀλίγον ἐκτιμῶνται μόνον ἀπὸ τοὺς περιηγητάς, δαπανῶντας πολὺ πλείονα χρόνον ἐν τοῖς τζαμίοις τοῦ Μωάμεθ. Ἀλλ' ὁ τε λαὸς καὶ ἡ ἀρχαία γλῶσσα εἶνε πλήρη ἐνδιαφέροντος ὑπὸ ἐποψιν ἱστορικήν. Ἀποτελοῦσι πεδίον ἐρεύνης, ὅπερ θὰ δώσῃ ἡμέραν τινὰ δαψιλῆ πορίσματα. Ὀλίγον κατωρθώθη, καὶ καλῶς κατωρθώθη· ἀλλὰ πολὺ ἀκόμη μένει κρυπτόν. Ἀπόκειται εἰς τοὺς πολυμαθεῖς ἐρευνητὰς νὰ τὸ κατορθώσωσι. Τότε θ' ἀνακαλυφθῶσι καὶ περὶ τοῦ λαοῦ τούτου πολλὰ καὶ σπουδῆς ἄξια.

Α. Π.

ΝΙΚΑΙΑ ΚΑΙ ΑΓΙΣ

Εἶχεν ἐκπνεύσει ἡ Νικαία· τὰ ὄμματα τὰ διαυγῆ,
Ὡς τόσα εἶχον ἄλλα κλείσει τὸ φέρετρον κ' ἡ μαύρη γῆ.
Καὶ ὁ μνηστὴρ τῆς κόρης Ἅγις, φωνὴν ἀφῆκε γοεράν,
Ὅτε τὴν εἶδεν εἰς τὸ μνῆμα κ' ἔφυγεν, ἔφυγε μακράν.
Κ' ἐπέρασαν ἡμέραι τόσαι, κ' ἐπέρασε πολὺς καιρός,
Ὅταν ἐφάνη αἰφνιδίως καθὼς ὁ θάνατος ὠχρός...
— Ποῦ ἦσουν, εἶπα, νεανία; — Ὑπὸ τὴν γῆν, ὑπὸ τὴν γῆν·
Καὶ στρέφων ἀλλαχοῦ τὸ βλέμμα ψυχρὰν ἐτήρησε σιγήν.
— Τὴν ἐνθυμεῖσαι τὴν Νικαίαν;... — Τὴν ἐνθυμοῦμαι τὴν ζωήν·
Ἀπὸ ἐκείνην ὅταν ἔζων ἐλάμβανον ἐγὼ πνοήν...
— Κ' εἶσαι νεκρὸς τὴν ὥραν ταύτην; — Πλειότερον παρὰ νεκρός·
Καὶ ἀνηγέρθη ψιθυρίζων περίλυπος· εἶναι καιρός!
— Καὶ ποῦ, τοῦ εἶπον, θὰ ὑπάγῃς; — Ποῦ; μοὶ ἀπήντησε· ἐκεῖ...
Εἰς τὴν Νικαίαν του ὁ Ἅγις... ἐδῶ πλησίον κατοικεῖ.
Καὶ τὴν αὐγήν, πρὸ τοῦ ἡλίου, εἰς τῆς Νικαίας τὸν σταυρόν,
Ὁ Νεκροθάπτης τοῦ χωρίου ἐσήκωσεν ἕνα νεκρόν!

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ

Η ΧΕΙΡΑΦΕΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Πρό τινος ἡ ἀκαδημαϊκὴ σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ζυρίχης μετὰ μακρὰς συζητήσεις καὶ διασκέψεις ἐδέχθη ὡς **ὑφηγητὴν** τοῦ ρωμαϊκοῦ, ἀγγλικοῦ, ἀμερικανικοῦ, ἐν ἑνὶ λόγῳ τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐν τῷ αὐτῷ Πανεπιστημίῳ τὴν κυρίαν Αἰμιλίαν Κέμπιν. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε ἡ πρώτη τοῦ ρύλου της ἡ ἀναλαβοῦσα τὴν διδασκαλίαν τοῦ δικαίου ἐν Πανεπιστημίῳ, τὸ δὲ πρωτοφανὲς γεγονὸς ἔστρεψε πάλιν τὴν προσοχὴν τῶν κοινωνιολογούντων εἰς τὰς πρὸς χειραφέτησιν προσπαθείας τῶν γυναικῶν. Πάντες γνωρίζομεν ὅτι αἱ προσπάθειαι αὗται τείνουσι συντονώτατα εἰς χρησιμοποίησιν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων καὶ δεξιοτήτων τῆς γυναικός, εἰς αὐτοτέλειαν καὶ ἀνεξαρτησίαν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς καὶ εἰς ἰσοτιμίαν πρὸς αὐτόν. Ὀλίγοι ὅμως εἶνε οἱ γνωρίζοντες πότε ἤρχισε κυρίως ἡ πρὸς χειραφέτησιν τῶν γυναικῶν κίνησις καὶ ποῖα πεδία κατέκτησεν ἄχρι τοῦδε.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξαν γυναῖκες ἰατροί, ἐν πάσῃ δ' ἐποχῇ πεπαιδευμέναι καὶ δραστήριαι γυναῖκες, αἵτινες διὰ τῶν ἰδίων δυνάμεων ἀνῆλθον εἰς περιωπήν· ἀλλ' ὁ κυρίως ἀγὼν πρὸς ἀπόκτησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναικὸς ἤρχισεν ἐν Εὐρώπῃ τῷ 1865 μετὰ τῆς ἀδείας ἣν τὸ πανεπιστήμιον τῆς Ζυρίχης παρέσχεν εἰς τὸ θῆλυ φύλον πρὸς σπουδὴν ἐν αὐτῷ. Ἐν Ἀμερικῇ, τῇ γενεθλίῳ χώρᾳ τῶν πρὸς αὐτοτέλειαν προσπαθειῶν

τῆς γυναικὸς ἡ κίνησις αὕτη ἀνέρχεται μέχρι τοῦ περὶ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος (1776). Ὡς γράφει ἡ κυρία Λαίφερμουρ, ἡ γνωστὴ ὑπέρμαχος τῶν γυναικείων δικαιωμάτων, τὸ ὡραῖον φῦλον ἐπίσης ἠθέλησε τότε νὰ μετάσχῃ τοῦ ἔργου καὶ νὰ ὑποβοηθήσῃ τοὺς ἀγωνιζομένους ἀδελφούς.

Περὶ τὰς 200,000 γυναῖκες ἀπετέλεσαν σωματεῖα καὶ ἤρχισαν μιμούμεναι τοὺς ἄνδρας εἰς τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ τὰς τάσεις. Ἡ ἀνάμιξις τοῦ τρυφεροῦ φύλου εἰς ἀλλότρια δὲν ἀπεκρούσθη, διότι οἱ καιροὶ ἦσαν δυσχερεῖς ἡ δὲ βοήθεια ὅθεν καὶ ἂν προήρχετο ἦτο εὐπρόσδεκτος, πρὸς τούτοις δὲ ἕκαστος ἦτο πεπεισμένος ὅτι αἱ γυναῖκες μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου θὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἔργα των· ἀλλ' αὗται διετήρησαν ἐπιμόνως τὸ κατακτηθὲν ἔδαφος. Περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος μετεῖχον ἤδη τῆς διοικήσεως τῶν δημοσίων, καὶ προήδρευον συνελεύσεων ἀποτελουμένων καὶ ὑπ' ἀνδρῶν — ἐννοεῖται ἀμερικανῶν. Ἔμαθον νὰ παρασκευάζωσι νομοσχέδια, νὰ ἱδρύωσιν ἐπιτροπάς, ἀνέπτυξαν δὲ τοιαύτην δραστηριότητα ὥστε ἐπὶ τέλους ἐπέσπασαν τὴν προσοχὴν τῶν ἀνδρῶν.

Ὀλίγαι βεβαίως ἐπετύγχανον τοῦ σκοπουμένου, ἀλλὰ δὲν ἀπεδειλίων ἐκ τῶν δυσχερειῶν καὶ τῶν ἐμποδίων, ἀλλὰ πλήρεις θάρρους ἐχώρουν ἐμπρός, ἕως οὗ περὶ τὸ 1840 ἤραντο μέγαν θρίαμβον. Τὸ ἐν τῷ Κρατει τῆς Νέας Ὑόρκης πανεπιστήμιον τῆς ἀμερικανικῆς Γενεύης ἤνοιξε τὰς πύλας του καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ἡ δὲ μὶς Ἐλισάβετ Μπλάκουελλ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη γυνὴ ἡ φοιτήσασα εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦτο καὶ αὐτόθι τῷ 1850 διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς ἀναγορευθεῖσα. Μετ' οὐ πολὺ ἡ Μπλάκουελλ ἔλαβε μάλιστα παρὰ τῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἄδειαν νὰ ἱδρύσῃ ἰατρικὴν σχολὴν διὰ τὰς γυναῖκας καὶ νὰ διδάσκῃ ἐν αὐτῇ.

Καὶ εἰς ἄλλα στάδια τῆς ἀνδρικῆς δράσεως δὲν ἔπαυσε συναγωνιζόμενον τὸ ἀσθενὲς πρὸς τὸ ἰσχυρὸν φῦλον, ἰδίως μάλιστα ἀπὸ τοῦ 1868 μετὰ τηλικούτου ζήλου ὥστε οἱ θήλεις ἰατροὶ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἀνῆλθον τῷ 1891 ὑπὲρ τοὺς 3,200· πρὸς τούτοις δ' εὑρίσκομεν πληθὺν θηλυκῶν καθηγητῶν, δικηγόρων, φαρμακοποιῶν καὶ ὑπερτετρακισχιλίων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους μὲ μεσοφούστανον. Καὶ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν στρατιωτικῶν εἰσήλασαν αἱ κυρίαι ἐν Οὐασιγκτώνι, καὶ ἀριθμοῦνται ὑπὲρ τὰς 64 ἐν αὐτῷ, ἐν μέρει μὲν ἐν τῷ τμήματι τῆς ἐπιμελητείας, ἐν μέρει δὲ ἐν τῷ τοῦ ὑγειονομικοῦ κλάδου, τόσον δὲ στερεῶς ἐπάτησαν τὸν πόδα ἐν αὐτοῖς, ὥστε ὁ διορισμὸς γυναικείων τμηματαρχῶν ἐν τοῖς κατακτηθεῖσι τούτοις τμήμασιν εἶνε ἁπλῶς ζήτημα χρόνου.

Ἔτι καλλιτέρα εἶνε ἡ θέσις των ἐν τῷ ὁμοσπονδιακῷ ὑπουργείῳ τῶν Οἰκονομικῶν, διότι ἐκ τῶν 1400 θηλυκῶν ὑπαλλήλων τοῦ ὑπουργείου τούτου ἱκαναὶ ἀνερριχήθησαν εἰς ἀνωτέρους βαθμούς, λαμβάνουσαι μισθὸν μέχρι 2000 δολλαρίων, οὐδεὶς δ' ἀμφιβάλλει ὅτι ὑποκάρδιος αὐτῶν πόθος εἶνε ν' ἀνέλθωσι μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ κλάδου τούτου.

Ἐν γένει φιλόπονοι καὶ δραστήριαι γυναῖκες δύνανται νὰ γίνωσι τὸ πᾶν ἐν Ἀμερικῇ, χωρὶς πρὸς τοῦτο νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν εἰς τὰς Ἡνωμένας πολιτείας ἀνήκουσαν ἐπαρχίαν Βρομίνγ ὅπου τὸ ὡραῖον φῦλον διὰ τῆς ἐνεργείας τῶν προμάχων τῶν δικαίων αὐτοῦ καὶ τῆς **ἐξευτελιστικῆς γυναικολατρείας** τῶν ἀνδρῶν, ὡς ἀποκαλεῖ τὴν πρὸς τὰς γυναῖκας ἀγάπην ὁ Σοπενχάουερ, ἐγένετο ἰσότιμον πρὸς τὸ ἀνδρικὸν καθ' ὅλου εἰσελάσαν μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἐνόρκου.

Εἰν' ἀληθὲς μὲν ὅτι ἀπεκρούσθη ἡ αἴτησις νομομαθοῦς γυναικὸς ἥτις ἐζήτησε θέσιν ἀρεοπαγίτου ἐν ταῖς Ἡνωμέναις πολιτείαις, ἀλλὰ πρὸ μικροῦ ἡ σπουδαιοτάτη θέσις αὐλάρχου, εἰς ἣν ἕκαστον τῶν κρατῶν διώριζε μέχρι τοῦδε ἀποκλειστικῶς ἄνδρας, ἐδόθη ἐν Μισουρῇ εἰς γυναῖκα, ἀφ' οὗ ἀπέδειξε περιτράνως ὅτι οὐδεὶς ἀμερικανικὸς νόμος ῥητῶς ὡριζεν ὅτι αἱ γυναῖκες ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος ν' ἀναλάβωσιν οἱανδήποτε ὑπηρεσίαν.

Καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τῆς Βορειοαμερικανικῆς ὁμοσπονδίας θέλουσι νὰ κατακτήσωσιν, ἡ δὲ πρὸς τοῦτο ἀπόπειρα ἐγένετο πράγματι πρό τινων ἐτῶν. Ὅτε ἐπλησίαζε τὸ τέλος τῆς πρώτης προεδρείας τοῦ Κλέβελανδ ἡ κυρία Βέλβα Λόκβουδ ἐκ Βασιγκτώνος, μέλος τῆς ἑταιρίας τῶν χειραφετηθεισῶν γυναικῶν, προέβαλε τὴν ὑποψηφιότητα αὐτῆς. Καὶ ναὶ μὲν δὲν ἐπήνεγκε σπουδαῖον ἀνταγωνισμὸν εἰς τὰ δύο μεγάλα ἀντιμαχόμενα κόμματα, ἐν τούτοις ἀπέσπασεν ἱκανὰς χιλιάδας ψήφων, ἡ δὲ ἐν δημοσίᾳ συνελεύσει προβληθεῖσα ἐρώτησις ἂν δύνανται ν' ἀξιῶσιν αἱ γυναῖκες νὰ κατοικήσωσιν ὡς κορυφὴ τῆς Δημοκρατίας τὸν προεδρικὸν ***Λευκὸν Οἶκον*** ἔτυχε καταρατικῆς ἀπαντήσεως ὑφ' ἁπασῶν τῶν γυναικῶν. Οἱ ἄνδρες ὅμως ἐδικαίωσαν τὸ σατυρικὸν ἐκεῖνο ρύλλον, τὸ ὁποῖον ἔγραφε πρὸς τὴν πυρετωδῶς ὑπὲρ τῆς ὑποψηφιότητός της ἐργαζομένην Λόκβουδ ἐν δηκτικῷ ποιήματι:

«Τρέχε ἐπάνω κάτω ὅσον ἠμπορεῖς. Τοῦ κάκου, δὲν θὰ σ' ἐκλέξουν. Τὰς ψήφους ποῦ θὰ πάρῃς μπορεῖς νὰ τὰς μετρῇς 's τὰ δάκτυλά σου. Νὰ ἦσουν εὔμορφη καὶ νέα, θὰ ἔτρεχε κατόπιν σου τὸ πλῆθος πατεῖς με πατῶ σε. Μὰ εἶσαι τὸ ἐναντίον, γι' αὐτὸ σ' ἀφίνει ὁ λαὸς νὰ τρέχῃς σύ».

Ἐκ τούτου ὅμως ἕπεται ὅτι ἂν αἱ μέλλουσαι ὑποψήφιοι εἶνε ὡραῖαι ἢ ἔχωσιν ἄλλα προσόντα, εἶνε δυνατὸν νὰ ληφθῶσι σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ἴσως δὲ καὶ ν' ἀναχθῶσιν εἰς τὴν ἀνωτάτην δημοκρατικὴν ἀρχήν.

Τὰς ὑπ' αὐτὴν βαθμίδας κατέκτησαν ἤδη αἱ ἀμερικανίδες. Πολλαὶ ἐξ αὐτῶν, δεκατρεῖς ἐν μόνῃ τῇ πολιτείᾳ τῆς Ἰόβας, διοικοῦσι μικρὰς περιοχὰς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ἡ δὲ πόλις Ἀργονία ἐν Κανσὰς ἔχει ἀπὸ τοῦ 1887 θῆλυν δήμαρχον. Ἡ γυνὴ αὕτη Σωσάνα Μεδόρα Σάλτερ καλουμένη, εἶνε νέα εἰσέτι, σύζυγος δικηγόρου καὶ μήτηρ τεσσάρων τέκνων. Ἐξελέχθη τῇ βοηθείᾳ τῶν γυναικείων ψήφων, διότι ἐν τῷ Κράτει ἐκείνῳ ἀπέκτησαν καὶ αἱ γυναῖκες τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν. Ἡ κυρία Σάλτερ εἶνε δραστηριώτατον μέλος τοῦ κατὰ τῆς χρήσεως πνευματωδῶν ποτῶν γυναικείου συλλόγου. Πρὸ αὐτῆς δήμαρχος ἦτο ὁ πατήρ της Μίστερ Κίνσεν, κατὰ τὰς νέας ὅμως ἐκλογὰς προτάθησαν πέντε ὑποψήφιοι, συγχρόνως δὲ προέβαλε τὴν ὑποψηφιό-

τητά της καὶ ἡ κυρία Σάλτερ. Κατ' ἀρχὰς ἐγέλων οἱ πολλοὶ διὰ τὸν ἀστεϊσμόν, ἀλλ' αἱ φίλαι τῆς ὑποψηφίου εἰργάσθησαν μετὰ τοιούτου ζήλου καὶ τόσον τελεσφόρως ὥστε ἔλαβε τὰ τρία τέταρτα τῶν ψήφων.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι πλὴν τῆς Ἀργονίας οὐδεμία ἀμερικανικὴ πόλις ἐξέλεξε θηλυκὸν δήμαρχον, ἀλλὰ κατὰ τὰς τελευταίας ἐν Ῥουμανίᾳ δημοτικὰς ἐκλογὰς τὸ χωρίον Βρενέστι ἐξέλεξε γυναῖκα ὡς δήμαρχον. Εἶνε δὲ βεβαία ἡ ἐκλεχθεῖσα ὅτι θὰ ἐπικυρωθῇ ἡ ἐκλογή της ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, διότι ὑπῆρξεν ἤδη δήμαρχος τῆς Μαγκαλίας χωρὶς νὰ προβάλωσιν ἔνστασιν τινὰ αἱ ἀρχαί.

Ἐν γένει ἡ Ῥουμανία φαίνεται τόπος λίαν εὐνοϊκὸς εἰς τὴν χειραφέτησιν τῶν γυναικῶν. Διότι ἐν ᾧ ἐπὶ παραδείγματι εἰς τὴν δεσποινίδα Ποπελέν, τὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Βρυξελλῶν ἀναγορευθεῖσαν διδάκτορα τοῦ δικαίου δὲν παρεσχέθη ἡ ἄδεια τοῦ δικηγορεῖν, καὶ μόνον διὰ δικαστικῆς ὁδοῦ κατώρθωσεν αὕτη ν' ἀποσπάσῃ τὴν ἄδειαν ταύτην, ἐν ᾧ τὸ δικαίωμα τοῦτο δὲν ἐπετράπη εἰσέτι οὔτε ἐν Γερμανίᾳ οὔτε ἐν Αὐστρίᾳ οὔτε ἐν ἄλλοις Κράτεσι, ἡ ἐν Παρισίοις τὸ δίκαιον σπουδάσασα δεσποινὶς Σαρμίσσα Βιλτσέσκο ἀνεγνωρίσθη ὡς δικηγόρος καὶ ἐξασκεῖ ἐν Βουκουρεστίῳ ὡς ἰσότιμος πρὸς τοὺς ἄνδρας τὸ δικηγορικὸν ἐπάγγελμα.

Τὰ λοιπὰ κράτη, ὡς εἴπομεν ἤδη, φαίνονται ἀποστέργοντα τοὺς θηλυκοὺς δικηγόρους, ἐκ δὲ τῶν Πανεπιστημίων, ὡς εἴπομεν ἤδη, μόνον τὸ τῆς Ζυρίχης ἐσυνθηκολόγησε. Ἡ Ἑλβετία λοιπὸν ὑπερεφαλάγγισε κατὰ τοῦτο καὶ αὐτὴν τὴν Ἀμερικήν, διότι ὑπάρχουσι μὲν ἐκεῖ ὀγδοήντα θήλεις δικηγόροι, ἀλλ' οὐδεὶς καθηγητὴς τοῦ δικαίου ἀνήκων εἰς τὸ ὡραῖον φῦλον, τὸ ὁποῖον τόσῳ παραδοξότερον εἶνε ὅσον ἐν τοῖς ἐκεῖ Πανεπιστημίοις πολλαὶ γυναῖκες διδάσκουσι φιλολογίαν, φιλοσοφίαν καὶ ἱστορίαν.

Μία μάλιστα τούτων, ἡ μὶς Ἰωάννα Μπαῖκερ θεωρεῖται σοφὴ γυνὴ καὶ βαθεῖα γνώστης τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἡ μὶς Ἀλίκη Λὰμπ εἰς τὰ μαθηματικὰ καὶ τὴν ἀστρονομίαν ἀνωτέραν αὐτῆς εἶχε μόνον τὴν πρό τινος ἀποθανοῦσαν καθηγήτριαν τοῦ ἐν Στοκόλμῃ Πανεπιστημίου Σοφίαν Κοβαλέβσκη. Ἡ κυρία αὕτη ἔτυχε πρό τινων ἐτῶν ἑνὸς τῶν μεγάλων βραβείων ἐπὶ τῇ λύσει μαθηματικῶν προβλημάτων ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν, χάριν δ' αὐτῆς παρεχωρήθη τὸ δικαίωμα εἰς τὰς γυναῖκας τοῦ παρευρίσκεσθαι εἰς τὰς συνεδριάσεις, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς τέως. Ἡ κατάκτησις δ' αὕτη ἐνεποίησε μεγαλητέραν ἐντύπωσιν παρὰ ἡ ἐκλογὴ τῆς συζύγου τοῦ Μολν-Ἐδουὰρδ ὡς μέλους τῆς ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν καὶ ὁ διορισμὸς αὐτῆς ὡς καθηγητρίας τῆς Ζωολογίας ἐν τῷ φυσικοϊστορικῷ Μουσείῳ τῶν Παρισίων.

Οἱ Παρίσιοι ἔχουν καὶ ἄλλας δύο γυναῖκας, αἵτινες ἀφωσιώθησαν εἰς ἐρεύνας αἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς ἀποκλειστικὸς κλῆρος τῶν ἀνδρῶν. Καὶ ἡ μία μὲν ἐξ αὐτῶν, ἡ κυρία Λεναὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἀσιατικῆς ἀρχαιότητος, ἡ δὲ ἄλλη, δεσποινὶς Παλμποτιὲ εἰς τὰς ἀνατολικὰς γλώσσας, ἀμφότεραι μετ' ἐπιτυχίας.

Οἱ ἄνδρες χάνουν λοιπὸν σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν τὸ ἔδαφός των, εἶνε δὲ πράγματι δύσκολον νὰ εὑρεθῶσι πολλὰ ἐπαγγέλματα εἰς τὰ ὁποῖα νὰ μὴ παρεισέδυσαν αἱ γυναῖκες. Καὶ αὐτὴν τὴν περὶ σωτηρίας τῆς ψυχῆς μέριμναν ἔβαλαν ἤδη εἰς τὸ χέρι ἐν Ἀμερικῇ, παρά τινι αἱρέσει ἱδρυθείσῃ τὸ 1791 καὶ μὴ ἀναγνωριζούσῃ τὸ τρισυπόστατον. Τοιοῦτοι ἱερεῖς εἰσὶν ἐπὶ τοῦ παρόντος 165, ἐξ ὧν πρώτη ὑπῆρξεν ἡ Μὶς Βάρτλεττ, ἐν Καλαμοζόο τῆς Πενσυλβανίας. Αὕτη ἀπόροιτος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Πάρβαρδ καὶ μόλις εἴκοσι καὶ δύο ἐτῶν ἔχει εὔκαμπτον καὶ λιγυρὸν τὸ ἀνάστημα καὶ πλουσίαν μαύρην κόμην περιβάλλουσαν περικαλλὲς ὠοειδὲς πρόσωπον. Διαπρέπει δ' ὄχι μόνον ἐπὶ καλλονῇ ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μαγευτικῇ εὐγλωττίᾳ, κατὰ τὴν λειτουργίαν δὲ οὐδέποτε φορεῖ ἱερατικὴν στολὴν ἀλλὰ κομψοτάτην μέλαιναν ἐσθῆτα, ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς φέρει μέγαν μέλανα ῥεμβράνδειον πῖλον ἐφ' οὗ ταλαντεύονται ἄσπρα πτερὰ στρουθοκαμήλου. Ἡ κοινότης εἶνε κατευχαριστημένη μὲ τὸν ἱερέα της.

Ἡ κυρία Κίμβαλλ τούναντίον ἔστρεψε τὴν προσοχήν της εἰς τὰ ἐγκόσμια, ὡς ὑπάλληλος δὲ σιδηροδρόμου ἔδειξε τοιαύτην ἱκανότητα ὥστε πρὸ μικροῦ ἐξελέχθη πρόεδρος σιδηροδρομικῆς ἑταιρίας ὑπὸ τῶν μετόχων αὐτῆς.

Ἐν Εὐρώπῃ τοιοῦτό τι δὲν εἶνε ἐπὶ τοῦ παρόντος δυνατόν. Βεβαίως καὶ ἐνταῦθα αἱ γυναῖκες εἰσώρμησαν εἰς τὴν σιδηροδρομικὴν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ κατάκτησις καὶ ταύτης τῆς περιοχῆς δὲν εἶνε δυνατὴ ἐφ' ὅσον αἱ γυναῖκες δεικνύουσι πρὸς τὰ τεχνικὰ μαθήματα τὴν ἀντιπάθειαν, ἣν ἀναμφισβητήτως ἔδειξαν μέχρι τοῦδε. Εἰς τὴν κατηγορίαν δὲ ταύτην ὑπάγονται ὄχι μόνον αἱ τοῦ ἀρχαίου ἀλλὰ καὶ αἱ τοῦ νέου κόσμου. Διότι ἐν αὐτῇ τῇ Ἀμερικῇ πλὴν τῆς μνησθείσης προέδρου τῆς σιδηροδρομικῆς ἑταιρίας μόνον τέσσαρες γυναῖκες ἀπεφοίτησαν ἐκ τοῦ Πολυτεχνείου· δύο ἐξ αὐτῶν ἔλαβον δίπλωμα πολιτικῶν μηχανικῶν, μία ἄλλη ἡ Μὶς Δεβὰρ ἐκ Σικάγου ναυτικοῦ μηχανικοῦ, καὶ ἡ τετάρτη Ἐλίζα Ποὺλ ἐκ Χελσέης τῆς Μασαχουσέτης πηδαλιούχου.

Ἡ κυρία αὕτη εἶνε ἀναντιρρήτως ὁ θῆλυς πλοίαρχος τοῦ μέλλοντος. Ἀλλὰ δὲν εἶνε αὕτη ἡ κατακτήσασα τὸ θαλάσσιον στοιχεῖον, διότι πρὸ αὐτῆς ὑπῆρξαν τρεῖς πηδαλιοῦχοι ἐκ τοῦ γυναικείου φύλου. Ἦσαν δὲ αὗται ἡ Τατιάνα Στοτόρ, γιγαντιαία ῥωσσίς, ἥτις ἐταξείδευεν ὡς πλοίαρχος ἡμιολίας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν Μαύρην θάλασσαν ἐν ᾗ καὶ ἐπνίγη τῷ 1891. Ἔτι δὲ ἡ τῷ 1889 ἀποθανοῦσα ἀγγλὶς Μὶς Ἄννα Μίλλαρ, ἥτις ὡς καὶ ἡ ἀδελφή της Βέτση διέπλευσεν ὡς πλοίαρχος τοῦ βρικίου *Κλείτου* πλείστας θαλάσσας.

Ἐν γένει παρὰ τὰς ἀμερικανίδας αἱ ἀγγλίδες δεικνύουσι μεγίστην τάσιν πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀνδρικῶν δικαιωμάτων, μολονότι δὲ κατὰ τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον δὲν ἐπιτρέπεται αὐταῖς ἡ ἄσκησις δημοσίας ὑπηρεσίας, ἐν τούτοις κατέλαβον ἐπικρατοῦσαν θέσιν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. Ἐν Ἀγγλίᾳ πλείονες εἶνε οἱ θήλεις διδάσκαλοι παρὰ οἱ ἄρρενες. Καὶ ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς καταστήμασι γίνεται μεγίστη χρῆσις γυναικῶν, ἐν αὐτῷ δὲ τῷ Λονδίνῳ εἶνε δύσκολον νὰ εὕρῃ τις ἐμπορικὸν κατάστημα ἔχον ἄρρενας ὑπαλλήλους· ὄχι μόνον τὰ πρὸς τὸν γυναικεῖον καλλωπισμὸν σχέσιν ἔχοντα πρατήρια ὑπηρετοῦνται ὑπὸ γυναικῶν ἀλλὰ καὶ καφενεῖα καὶ κουρεῖα ἔχουσι θήλεις ὑπαλλήλους, γυναικεῖοι δὲ δάκτυλοι ξυρίζουσι καὶ τὸ κατ' ἐξοχὴν χαρακτηριστικὸν τοῦ ἀνδρός, τὸ γένειον.

Σπουδαιότατον σημεῖον τῆς τάσεως τῶν γυναικῶν πρὸς κατάκτησιν τοῦ σύμπαντος εἶνε ὅτι ἔγιναν καὶ ταξειδεύοντες ἀντιπρόσωποι βιομηχανικῶν καταστημάτων. Σπουδαῖον ἐργοστάσιον τῆς Φραγφούρτης ἔπεμψε κυρίαν τινὰ ὡς ἀντιπρόσωπον εἰς Βερολῖνον· ἂν καὶ εἰς τὸν κλάδον τοῦτον τῆς ἐνεργείας θὰ εὐδοκιμήσῃ τὸ ὡραῖον φῦλον, θὰ δείξῃ μόνον τὸ μέλλον. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι τὸ ἐν Βεϊμάρῃ συνελθὸν συνέδριον τῶν γυναικῶν διὰ τῶν ἐνεργειῶν του ἔπεισε τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς ἐπαρχιακῆς βουλῆς τῆς Βάδης ν' ἀνοίξωσιν ἐν μέρει τοὐλάχιστον τὰς πανεπιστημιακὰς σπουδὰς εἰς τὸ θῆλυ φῦλον, τοῦτο δ' εἶνε τὸ πρῶτον ἐν Γερμανίᾳ ῥῆγμα κατὰ τοῦ τείχους ἐκείνου, τὸ ὁποῖον μέχρι τοῦδε ὑψοῦτο ὡς ἐμπόδιον πρὸς τὴν ἐπιστημονικὴν μόρφωσιν τῆς γυναικός. Ἴσως μάλιστα αἱ Γερμανίδες ὑπερφαλαγγίσωσι καὶ αὐτὰς τὰς ἀμερικανίδας ἀδελφάς των, αἵτινες ὡς τελωνιακοὶ ὑπάλληλοι κατήντησαν ἀνυπόφοροι κατὰ τὴν ἔρευναν τῶν ἀποσκευῶν τῶν ταξειδιωτῶν.

Ὁ παρὼν αἰὼν δὲν θὰ ἐπικληθῇ μόνον αἰὼν σιδηροῦς, αἰὼν τῆς στρατιωτικῆς τυραννίας, τῆς συγκοινωνίας, τῶν ἐφευρέσεων, τῆς πάλης τῶν ἐθνικοτήτων, ἀλλὰ καὶ αἰὼν τῆς χειραφετήσεως τῶν γυναικῶν καὶ τῶν γυναικείων κατακτήσεων.

Μέχρι τίνος σημείου θὰ ἐκταθῶσιν αὗται, οὐδεὶς γνωρίζει· ἀλλ' οἱ ἄνδρες πρέπει νὰ μὴ ἀνησυχῶσι τὸ παράπαν, καθόσον ἔχουσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν των τὸ μέσον, ἂν μὴ ὁλοσχερῶς νὰ καταπαύσωσι τὸ ῥεῦμα τῆς χειραφετήσεως, τοὐλάχιστον νὰ ἀντιτάξωσι κατ' αὐτοῦ ἰσχυρὸν πρόχωμα. Τοῦτο δὲ τὸ μέσον εἶνε ἡ ὑπανδρεία. Διότι ἂν αἱ τόσαι καὶ τόσαι χιλιάδες ἀνύπανδροι μένουσαι γυναῖκες, εὕρισκον ἄλλους τόσους προθύμους πρὸς γάμον ἄνδρας, ἡ δραστηριότης τῶν γυναικῶν θὰ συνεκεντροῦτο τότε εἰς τὴν κατάκτησιν τοῦ ἀνδρός, καὶ αἱ ἄλλαι κατακτήσεις θὰ ἔμενον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν ἄκρην.

[Ἐκ τοῦ γερμανικοῦ] Κ.

Ἡ ΖΩΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΟ ΣΤΟΙΧΕΙΩΜΕΝΟ ΣΠΙΤΙ

Σαββατόβραδο. Εἰς ἕνα σαλονάκι, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἱπποκράτους, ἦσαν μαζευμένοι μερικοὶ φίλοι, κατὰ τὸ σύνηθες, καὶ περνοῦσαν τὴ βραδυὰ συνομιλοῦντες καὶ γελῶντες.

Τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὅλαι αἱ Ἀθῆναι ὡμίλουν περὶ τοῦ θαύματος τῆς ὁδοῦ Σίνα, τοῦ ἀδιακόπου καὶ μυστηριώδους πετροβολισμοῦ μιᾶς οἰκίας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, ἀπὸ μηνὸς τώρα, ἦσαν ἀνάστατοι καὶ μετ' αὐτῶν οἱ γείτονες καὶ οἱ ἀστυνομικοί. Ἐννοεῖται ὅτι αὐτὸ ἦτο τὸ θέμα καὶ τῆς ἰδικῆς των συνομιλίας ἀπόψε. Καθένας ἔλεγε τὴν γνώμην του, ἔφερε τὰς κρίσεις του, διηγεῖτο ἀνέκδοτα, ἔκαμνε συγκρίσεις, ἐξῆγε συμπεράσματα. Ὁ κ. Ἄλφα ὑπεστήριζεν ὅτι τὸ φαινόμενον ἦτο συνηθέστατον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ὅτι ἦτο μία τῶν φάσεων τῆς ἀθηναϊκῆς τρέλας ἡ διὰ λίθων ἐπίθεσις κατὰ τῶν οἰκιῶν. Ὁ κ. Βῆτα ἀπήντησε τότε ὅτι πάντοτε τὸ συμφέρον εἶνε εἰς τὸ μέσον καὶ ὑπενθύμιζεν ὅτι μίαν φοράν, εἰς τὴν Πλάκαν, ἀνεκαλύφθη ὅτι ὁ ἴδιος ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ ἔρριπτε τὰς πέτρας διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ φύγουν ἀπὸ ἐκεῖ οἱ κακοπληρωταὶ ἐνοικιασταί του, τοὺς ὁποίους δὲν ἠμποροῦσε ἢ δὲν ἤθελε νὰποδιώξῃ κατ' ἄλλον τρόπον. Ἀλλ' ἡ κυρία Βῆτα, γυνὴ παχεῖα μὲ μαῦρον μεταξωτὸν φόρεμα καὶ μὲ ἀδάμαντα χονδρὸν εἰς τὴν χεῖρα, δὲν τἀκούει αὐτά. Αὐτὴ ἔχει ἕνα σωρὸ παραδείγματα,—καὶ τοῦτο λέγουσα, κατεβίβασε ὀλίγον τὸ φῶς ἑνὸς λαμπτῆρος, τὸ ὁποῖον εἶχε κάμει γλῶσσαν,—νά, σωρὸ παραδείγματα ὅτι εἰς ὅσα σπίτια ἔπεσαν πέτρες ἐπῆλθεν εἰς ὀλίγον καιρὸν τελεία καταστροφὴ καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ λιθοβολισμὸς ἦτο οἰωνὸς ἀνωτέρας φύσεως, ἢ ὥστε νὰ συλλάβῃ τὸν δράστην του ἡ Ἀστυνομία.

— Ὥστε λέτε ὅτι ὁ διάβολος ῥίπτει τῆς πέτρες, κυρία Βῆτα; ἠρώτησεν ὁ κ. Ἄλφα.

— Ξέρω κ' ἐγώ . . .

— Ἀμ' τόσους ποῦ ἔπιασαν λοιπόν;

— Ἦταν ἀθῶοι. Νὰ πέρσι ἀκόμη, κοντὰ στὸ σπίτι μας, ἔπεφταν πάλι σ' ἔναχαμόσπιτο πέτρες· ἔπιασαν ἕνα, τὸν ἐβασάνισαν στὴν Ἀστυνομία τὸν κακομοίρη, καὶ ὅμως οἱ πέτρες ἐξακολουθοῦσαν νὰ πέφτουν.

— Τὰς ἔρριχνε ὕστερα ἕνας συγγενής του, ποῦ ἤθελε νὰ τὸν σώσῃ! ἐπεξήγησεν ὁ κ. Βῆτα.

— Ναί, αὐτὰ εἶναι λόγια. Κανεὶς δὲν ἔρριχτε . . . οἱ πέτρες ἔπεφταν μονάχες τους!

Οὕτως ἐξεδηλώθη ἡ πρὸς τὸ ὑπερφυσικὸν τῆς κυρίας πίστις καὶ ἤρχισαν οἱ θετικοὶ νὰ τὴν πειράζουν καὶ νὰ γελοῦν. Ἀλλ' ὁ ποιητὴς Γάμα, μεσῆλιξ μελαχρινὸς μὲ μεγάλους ρεμβώδεις ὀφθαλμούς, ὁ ὁποῖος μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχε μείνει σοβαρὸς καὶ σιωπηλός, ὡσεὶ ἐμπνεόμενος ἢ ἀναπολῶν τι,—καὶ εἰς τὴν στάσιν ταύτην ἠγάπα νὰ θωπεύῃ μικρὸν χρυσοῦν σταυρόν, ἀνηρτημένον ἀπὸ τῆς ἁλύσεως τοῦ ὡρολογίου του,—ἔλυσεν αἴφνης τὴν σιωπὴν διὰ τῆς ἀποτόμου ἀναφωνήσεως:

— Κολοκύθια! κολοκύθια!

Ἐστράφησαν ὅλοι πρὸς αὐτὸν καὶ ἐγένετο σιγή.

— Ἐσεῖς οἱ φιλόσοφοι, ἂν εἴσθε καλοί, νὰ μου ἐξηγήσετε τοῦ δικοῦ μου, τοῦ πατρικοῦ μου σπιτιοῦ τὸ περιστατικό. Θὰ εἶνε τριάντα χρόνια τώρα. Ὅλοι σεῖς ἤσθε τότε παιδάκια καὶ δὲν θυμᾶσθε. Ἐκαθόμαστε στὸ Κολονάκι, σ' ἕνα σπίτι παλιό· τώρα πειὰ δὲν ὑπάρχει· τῶκοψαν καὶ πέρασεν ἀπὸ κεῖ δρόμος. Καὶ ἀρχίζουν πειὰ ἡ πέτρες . . . Μὰ ξεύρετε τί κακό; . .

Καὶ θερμαινόμενος ὁλοὲν ὁ ποιητής, διηγεῖται τὸ κακὸ τοῦ πατρικοῦ του σπιτιοῦ μὲ τὰ ζωηρότερα χρώματα· πῶς γιὰ σαράντα μέρες ἔπεφταν πέτρες νύκτα καὶ ἡμέραν ἀδιακόπως· πῶς ἐν ᾧ εἶχαν κλειστὰ πόρτες καὶ παράθυρα, οἱ πέτρες ἐξακολουθοῦσαν νὰ πέφτουν, μέσα στὸ σπίτι, μπροστὰ στὰ μάτια τους· κάτι πέτρες θεώρατες, σὰν τὸ τραπέζι, ποῦ βούλιαζαν τὸ πάτωμα τὸν καιρὸ ποῦ ἔπεφταν καὶ ποῦ της ἐκουβαλοῦσαν ὕστερα μὲ τὰ κάρρα—μὲ τὰ κάρρα μάλιστα!—καὶ τῆς πετοῦσαν.

Ἡ κυρία Βῆτα ἀνατρίχιασε.

Ὁ ποιητὴς ἐξηκολούθησε τὴν διήγησίν του. Ἀστυνόμοι, εἰσαγγελεῖς, ῥουφάρχοι, ὅλη ἡ Ἀθήνα εἶχε

μαζευθῇ, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ κάμῃ τίποτα, χωρὶς νὰνακαλυφθῇ τίποτα. Ἡ περιέργεια τοῦ κόσμου ἦταν ἄλλο πρᾶγμα! Δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι πέρασαν γιὰ μιὰ μέρα ἀπὸ τὸ στοιχειωμένο σπίτι. Ὁ Μητροπολίτης ἀνέβηκε νὰ κάμῃ ἁγιασμό. Ἀλλὰ τόσες πέτρες ἔπεσαν τὴν ὥρα ἐκείνη, ποῦ ὁ ἄνθρωπος ἀναγκάσθηκε νὰ φύγῃ, νὰ μὴ τὸν σκοτώσουν. Τέλος πάντων, διὰ νὰ μὴ πολυλογῶμεν, τὸ κακὸ ἐβάσταξε σαράντα μέρες σωστές. Ἔπειτα ἔπαυσε μονάχο του, χωρὶς νὰνακαλυφθῇ κανείς, χωρὶς νὰ συλληφθῇ κανείς. Ἔμεινεν ὡς τὸ τέλος μυστήριον. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἡ οἰκογένεια τοῦ ποιητοῦ δὲν εἶδε προκοπή· ἐπτώχευσεν ὁ πατέρας του, ἀρρώστησεν ἡ μητέρα του, ἐπνίγηκεν ὁ ἀδελφός του, ἔγειναν πτωχοί, ἐλεεινοί, δυστυχισμένοι... καὶ μόνον ἀπὸ τὸν καιρὸ ποῦ γκρεμίσθηκεν ἐκεῖνο τὸ παλιόσπιτο, ἄρχισαν πάλιν νὰ πέρνουν ἀπάνω τους.

Καὶ τῆς μὲν κυρίας Βῆτα, δέν της ἔμενε καμμία ἀμφιβολία ὅτι οὕτως εἶχον τὰ πράγματα· ἀλλ' οἱ ἄνδρες ἐδυσπίστουν δικαίως καὶ ὑπέβαλον τὸν ποιητὴν εἰς μυρίας ἀνακριτικάς, παραπειστικὰς ἐρωτήσεις. Πουθενὰ δὲν ἠμπόρεσαν νὰ τὸν πιάσουν. Αἱ ἀπαντήσεις του ἦσαν σαφεῖς, κατηγορηματικαί· προσέφεροντο δὲ διὰ τοιούτου τόνου, ὥστε δὲν ὑπῆρχεν ἀμφιβολία ὅτι πρῶτος ὁ ποιητὴς ἐπίστευσε πράγματι εἰς τὸ ὑπερφυσικόν, τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰποδείξῃ. Τέλος πάντων τὸν ἠρώτησαν περὶ τῆς ἡλικίας του καὶ εἶπεν ὅτι τότε ἦτο μόνον δεκαπέντε ἐτῶν παιδί. Τοῦτο δέ, συνδυαζόμενον μὲ τὴν ἰδιότητά του ὡς ποιητοῦ, μεγάλα βλέποντος καὶ ἀναπαριστῶντος τὰ πράγματα, κατηύνασε κάπως τοὺς ἐξηρεθισμένους θετικούς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ὀλίγοι ἐνεθυμοῦντο ἀκόμη καὶ τὸ λόγιον τοῦ Σαιξπήρου, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχουσιν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς θαύματα, τὰ ὁποῖα δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ ἡ φιλοσοφία...

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην τῆς καταπλήξεως, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν ὁ δημοσιογράφος Δέλτα, ὑπερύψηλος νέος, μὲ ποδῆρες ἐπανωφόριον, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν μανίαν νὰ μή τὸ ἀποβάλῃ ποτὲ εἰς τὸν πρόδομον, καὶ μὲ γλῶσσαν εὐκίνητον, ἡ ὁποία ὅταν δὲν ἦτο ἀριμεῖα, ἦτο πολὺ χαριτολόγος. Ἤρχετο ἐκ τῆς ὁδοῦ Σίνα. Ἄ, χάνετε, κύριοι, χάνετε, σᾶς βεβαιῶ, τοῖς ἔλεγε. Τὸ θέαμα ἤξιζε τὸν κόπον. Κόσμος πολύς. Ἡ ἀστυνομία εἰς κίνησιν. Τί ἄκουες ἐκεῖ καὶ τί ἔβλεπες ἦτο ἄλλο πρᾶγμα. Καὶ ἀφ' οὗ ἔδωκε μίαν ταχεῖαν εἰκόνα τῶν πραγμάτων — πέτρας νὰ πέφτουν εἰς τὸ σπίτι ἐκεῖνο ἀπὸ ἄγνωστον μέρος καὶ τὴν Ἀστυνομίαν νὰ τὰ ἔχῃ πλέον χαμένα ποῦ δὲν εἰμπορεῖ τόσας ἡμέρας νὰνακαλύψῃ κανένα,— ἤρχισεν ὁ δημοσιογράφος νὰ διηγῆται ἀνέκδοτα τῆς στιγμῆς, τὰ ὁποῖα συνέλεξεν ἐκ τῆς ἐπισκέψεώς του καὶ τὰ ὁποῖα ἀπέδωκαν τὴν εὐθυμίαν εἰς τὰ τεταραγμένα πνεύματα, μηδὲ τοῦ τῆς κ. Βῆτα ἐξαιρουμένου. Ἕνας ἐργάτης, γείτων ἐκεῖ, ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς εἶνε ζῶον τετράποδο, τὸ λέγει, ἀλλὰ νὰ τὸν θυμοῦνται· ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν μας προέρχονται ὅλ' αὐτὰ καὶ εἶνε σημεῖα ὁλοφάνερα τοῦ Θεοῦ ποῦ μᾶς παιδεύει γιατὶ ἐλησμονήσαμε τὰς ἐντολάς του. Ἕνας παπᾶς ὅμως, ὁ ὁποῖος παρευρίσκετο μεταξὺ τοῦ πλήθους, ἔκαμεν ἄλλου εἴδους διδαχάς. Συνεβούλευε τοὺς ἀστυνομικούς, ἂν θέλουν νὰ εὕρουν αὐτὸν ποῦ πετροβολᾷ τὸ σπίτι, ἐν ἀπλούστατον μέσον: νὰ βάλουν φωτιὰ εἰς ὅλον ἐκεῖνο τὸ τετράγωνον· τί θὰ ἔκανε τότε αὐτός! Θὰ ἔβγαινε, ἀπὸ νὰ καῇ σὰν τὸν ποντικό...

— Τί λές, παπᾶ μου, μὲ τὰ σωστά σου! Θὰ κάψουμε τόσον κόσμο γιὰ ἕνα παλιάνθρωπο! τῷ εἶπεν ἕνας κλητῆρας.

— Ὄχι, παιδί μου, κανένας δὲν θὰ πάθῃ. Οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ ἔπιπλα θὰ βγοῦνε καὶ ἔπειτα θὰ βάλουμε φωτιά. Μὰ πῶς θὰ καοῦν τὰ σπίτια... μ' ἄς πᾶν στὸ διάβολο δέκα σπίτια, παρὰ νὰ ὑποφέρῃ ἕνα Ἔθνος!

— Καὶ πῶς θὰ πιάσουν φωτιὰ τὰ σπίτια χωρὶς τὰ ἔπιπλα; τὰ ἔπιπλα πρωτοπιάνουν καὶ καίουνται τὰ σπίτια, παρετήρησε κάποιος σοβαρῶς.

— Δὲν ἔχει νὰ κάνῃ· τἀλείφουμε μὲ μπόλικο πετρέλαιο καὶ πιάνουν στὴ στιγμή. — Παρὸλ ντοννέρ! προφεῖπεν ὁ δημοσιογράφος, ἰδὼν μερικὰ κινήματα δυσπιστίας, μεταξὺ τῶν γελώντων.

— Ὥστε δὲν εἶνε δυνατὸν ἀλήθεια νὰνακαλυφθῇ αὐτὸς ποῦ ρίχτει τὴς πέτρες! εἶπεν ὁ κύριος Ἄλφα.

— Καλὲ πῶς ν' ἀνακαλυφθῇ! ἀνέκραξεν ἡ κυρία Βῆτα, πειραχθεῖσα πλέον τὰ νεῦρα. Ἀνακαλύψανε κανένα στὸ σπίτι τοῦ κυρίου Γάμα; Εἶνε νὰνακαλυφθῇ τίποτα σὲ τέτοια πράγματα μυστηριώδη;

— Οὔφ καὶ σύ, καϋμένη... τῇ εἶπεν ὁ σύζυγός της.

— Ναί, ναί, ἄφησε καὶ θὰ ἰδοῦμε!

— Κάνουν-πολλὲς εἰκασίες, εἶπεν ὁ δημοσιογράφος.

— Εἰκασίες μποροῦν νὰ κάνουν ὅσες θέλουν, ἀλλὰ τίποτε θετικὸν δὲν θὰνακαλύψουν! εἶπεν ἡ κυρία Βῆτα.

— Λέγουν ὅτι θὰ εἶνε κάποια ὑπηρέτρια, γιατὶ τὴς ὑπηρέτριες συνήθως τὲς πιάνει αὐτὴ ἡ μονομανία...

— Ναί μάλιστα, σ' ὅσα σπίτια ἔπεσαν πέτρες, ὑπηρέτριες τὰς ἔρριψαν! εἶπεν εἰρωνικῶς ἡ κυρία Βῆτα.

— Ἄλλοι λέγουν πῶς εἶνε ἕνας ἐχθρὸς τοῦ σπιτονοικοκύρη, καὶ ἄλλοι πῶς εἶνε ἐχθρὸς τοῦ Μπαϊρακτάρη...

— Καὶ ἀπὸ ποῦ ρίπτει τὴς πέτρες;

— Ποιὸς τὸ ξεύρει! Μερικοὶ λέγουν ὅτι ἔχει ἑξακοντιστικὴ μηχανὴ στημένη κάπου καὶ τὴς ρίχνει, διότι ὅλες πέφτουν 'ς ἕνα σημεῖο.

— Ναί, ἑξακοντιστικὴ μηχανὴ εἶχε καὶ ὁ ἔξω ἀπ' ἐδῶ στοῦ κυρίου Γάμα τὸ σπίτι, εἶπεν ἡ κυρία Βῆτα.

Καὶ ἡ συνομιλία ἐξηκολούθησε καὶ παρετάθη σχεδὸν μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος. Ὁ ποιητὴς ἠναγκάσθη νὰ διηγηθῇ πάλιν χάριν τοῦ δημοσιογράφου τὸ περιστατικὸν τοῦ σπιτιοῦ του· ὁ δὲ δημοσιογράφος τὰ ἠρνεῖτο ὅλα καὶ ἐθύμωσεν εἰς τὸ τέλος ὁ ποιητὴς καὶ ἐθύμωσεν ἡ κυρία Βῆτα καὶ ἔγεινε πλέον συζήτησις μὲ φωνὰς καὶ θόρυβον πολύν.

Ἀλλ' αἴφνης ἀπὸ τῆς ὁδοῦ ἀντήχησε θόρυβος ἄλλος. Ἔτρεχαν ἄνθρωποι πολλοὶ καὶ ἐφώναζαν ὡς νὰ ἦτο διαδήλωσις ἐνθουσιώδης, φρενήρης.

— Τὸ δάνειο θὰ ἔγεινε! εἶπεν ὁ δημοσιογράφος.

— Καλὲ ποιὸ δάνειο! Θὰ ἔπιασαν ἐκεῖνον ποῦ ἔρριχτε τὴς πέτρες.

— Ναί, συχάστε παρακαλῶ! εἶπεν ἡ κυρία Βῆτα, πειραχθεῖσα.

Καὶ ἐχύθησαν ὅλοι εἰς τὰ παράθυρα. Ὁ κόσμος ἔτρεχε, κόσμος πολύς, ἀκατάσχετος.

— Τί εἶνε; καλὲ τί εἶνε;

— Ἔπιασαν τὸ κορίτσι ποῦ ἔρριχνε τὴς πέτρες!

— Κορίτσι;

— Ναί, μιὰ ὑπηρέτρια στραβή, σ' ἕνα σπίτι ἐκεῖ κοντά.

Καὶ τοῦτο ἀκούσασα ἡ κυρία Βῆτα, ἡ παχεῖα γυνὴ μὲ τὸ μαῦρον μεταξωτὸν καὶ τὸν ἀδάμαντα, ἔχουσα πλήρη τὴν πεποίθησιν ὅτι ὁ διάβολος ἐπετροβόλει τὴν οἰκίαν τῆς ὁδοῦ Σίνα, ὅπως ἄλλοτε καὶ τὴν οἰκίαν τοῦ ποιητοῦ, ἐφώναξεν ἔξαλλος πρὸς τὸ πλῆθος, ἐν τῇ νυκτί:

— Εἶνε ἀθῶα! ἀφῆστέ την! Εἶνε ἀθῶα!

Πράγματι ἦτο ἀθῶα... νεᾶνις φρενοβλαβής, ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας ἄλλοτε ὠνόμαζαν δαιμονολήπτους.

ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

Συχνὰ κάθομαι στὸ καφενεδάκι ποῦ ξέρεις· ἀγναντεύω ἀπὸ κεῖ πέρα τὸν Ἡμηττὸ καλλίτερα· τὸ βουνὸ ποῦ δὲν τὸ χορταίνω· ποῦ ἔχει γιὰ μένα κάτι τι ζωντανὸ καὶ μυστικό, καὶ μοῦ φαίνεται σὰν ἐλέφας χιλιοπλουμιστὸς ἢ σὰν Ἰνδικὸς θεὸς τεράστιος βυθισμένος 'ς τὴ Νιρβάνα. Θυμᾶσαι τὸ καλύβι ποῦ βρίσκεται λίγο παραπέρ' ἀπὸ τὸ καφενεδάκι; καὶ τὴ νεραϊδα τοῦ καλυβιοῦ καὶ τὴ γυναῖκα τοῦ βοσκοῦ; Ὅσον ὡραία τόσο κι ἄπιστη· κάτι περισσότερο παρὰ γυναῖκ' ἁπλῆ· ἦταν ἡ αἰώνια γυναῖκα. Ὁ καϋμένος ὁ βοσκὸς δούλευε γιὰ κείνη σὰ σκυλί· κ' ἐκείνη τὸν γελοῦσε σὰ σκύλα· μιὰ μέρα κάτι μυρίσθηκε, κάτι θέλησε νὰ τῆς παραπονεθῇ· κι αὐτὴ σήκωσε τὸ χέρι νὰ τὸν χτυπήσῃ. Καὶ δὲν τῆς κάηκε καρφί· κι ἀκολούθησε τὸν ἴδιο δρόμο· κ' οἱ γείτονες τὴν ἔβλεπαν νὰ κουφομιλῇ μὲ τὸν ἕνα, νὰ χαμογελᾷ μὲ τὸν ἄλλο, νὰ μπάζῃ ξένους μέσα στὸ καλύβι. Ὅσο ποῦ μιὰ νύχτα ὁ βοσκὸς τὴν εἶδε ποῦ κουβέντιαζε μὲ κάποιον, καὶ πῆρε τὸ τουφέκι του καὶ τὸ βόλι τὴν ἤυρε κατάστηθα καὶ πλήρωσε μὲ τὴ ζωὴ τὴν ἁμαρτία της. Καὶ φυλακώθηκε ὁ βοσκὸς καὶ μέσα στὸ ἔρημο τὸ καλύβι ἔμεινε παντέρημο ἕνα κοριτσάκι ὡς ἐννιὰ χρονῶν. Ξυπόλυτο, μισόγυμνον ἀπόμεινε, σὰ λουλουδάκι μέσα σὲ γαστρούλα ξεχασμένο, ξέσκεπο, στὴν παγωνιά. Μὶὰ δυὸ ἐφημερίδες μίλησαν τότε νὰ βρεθῇ κανεὶς φιλάνθρωπος καὶ νὰ φροντίσῃ γιὰ τὸ ζωντάρφανο. Τὸ καλύβι ρήμαξε, δὲν τὸ ξανάειδα τὸ μικρό· μὰ σὲ λιγάκι ὁ φυλακισμένος δικάσθη καὶ ἀθωώθη. Ἔμαθα πῶς γύρισε στὸ καλύβι, πῶς ξανάρχισε τὴ δουλειά του. Χρόνια πέρασαν ἐδῶ καὶ δέκα μῆνες θυμήθηκα τὲς παλιές μου ἀγάπες, κι ἄρχισα νὰ συχνάζω στὸ καφενεδάκι. Καὶ πάντοτε ἀγναντεύω τὸ καλυβάκι· τίποτε πιὰ δὲ δείχνει τὴ φοβερή του ἱστορία· συχνὰ πυκνὰ μέσ' ἀπὸ τὰ βάθη του φτάνει σταυτιά μου λιγερόφωνο τραγοῦδι· συχνὰ πυκνὰ στὴν ἀνοιχτή του πορτοπούλα στέκει σὰν ὁλόδροση ζωγραφιὰ σὲ φτωχικὴ κορνίζα μιὰ κοπέλα ὡς δεκαπέντε χρόνων· μελαχρινή, ψηλή, μεστωμένη, φλογερὸ καμίνι τῆς ὠμορφιᾶς. Ἀφρόντιστα ντυμένη, ἀσυγύριστη· μὰ στολισμένη ἀπὸ τὴ φύσι μὲ φροντίδα περισσή. Θαρρῶ πῶς εἶνε ἡ θυγάτηρ τοῦ Ναδάβ, ἡ Σουλαμῖτις τοῦ Ἄσματος τῶν Ἀσμάτων «ὡς κρίνον μέσῳ ἀκανθῶν, ἐκκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος, καλὴ ὡς σελήνη.» Εἶν' ἀπαράλλαχτ' ἡ μητέρα της· πῆρε κάθε της γνώρισμα, καθὼς ἡ λαμπάδα τὸ φῶς μιᾶς ἄλλης λαμπάδας, ποῦ λέει ὁ ποιητής. Καὶ πῆρε κάτι περισσότερον ἀκόμη ἀπὸ τὸ κορμί, πῆρε τὴν ψυχὴ τῆς μάννας· τὴ βλέπω τὴν ψυχὴ σὲ κάθε της κίνημα, στῆς φωνῆς τὸν ἦχο, στὸ γέλοιο, στὴ ματιά, στὴν τρέλλα. Ἡ κόρη ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιο δρόμο· κουφομιλεῖ μὲ τὸν ἕνα, χαμογελᾷ μὲ τὸν ἄλλο... Κι ὁ βοσκὸς λείπει τὴν ἡμέρα στὴ δουλειά του. Σκότωσε μιὰ γυναῖκα, τὴ γυναῖκά του, ἀλλ' ὄχι τὴν αἰώνια γυναῖκα... Κι ὅσο μιὰ φορὰ λυπήθηκα τὸ παντέρημο τὸ κοριτσάκι, τόσο τώρα τρέμω τὴν ὁλόανθη κοπέλα.

Ο ΦΙΛΟΣ ΣΟΥ.

ΑΝΑ ΤΟ ΑΣΤΥ

Ἡ ὡραιοτέρα, ἡ χαρακτηριστικωτέρα τῶν ἀθηναϊκῶν ἑσπερῶν εἶνε ἡ τῆς μεγάλης Παρασκευῆς. Γράφων, περιμένω μετ' ἀνυπομονησίας νὰ δύσῃ ὁ ἥλιος, ὁ φεγγοβολῶν ἔτι ἐπὶ τοῦ ἀνεφέλου οὐρανοῦ, καὶ νὰναφῶσιν οἱ ἀστέρες διὰ νὰ ἐντρυφήσω εἰς τὸ ἐξαίσιον θέαμα. Θὰναφθῶσι τότε κ' ἐπὶ τῆς γῆς ἀστέρες ἄλλοι ποικιλόχροοι καὶ πολυάριθμοι, φερόμενοι ὑπὸ μελανῶν ἀνθρωπαρίων καὶ ἐξ αὐτῶν θὰ σχηματισθῶσι ποταμοὶ καὶ ῥύακες πύρινοι, ἄλλοι ῥέοντες ἀκωλύτως διὰ τῶν μεγάλων ὁδῶν, — τὸ θέαμα ἀφ' ὑψηλοῦ, — ἄλλοι ὡς ὄφεις ἑρπύζοντες περὶ τοὺς λόφους, ἄλλοι κρυπτόμενοι καὶ ἀναφαινόμενοι ὑπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν κήπων, ἄλλοι συνενοῦντες τὰ νάματά των μετ' ἄλλων εἰς τὰς πλατείας. Καὶ ὁ βοῦς τῶν φώτων, ὁ ἀναδίδων ἤχους γλυκεῖς λαρύγγων καὶ ὀργάνων, ἀνερχομένους ἠρέμα μετὰ τοῦ καπνοῦ τοῦ θυμιατηρίου καὶ τῶν βεγγαλικῶν πρὸς τὸν οὐρανόν,—ἡ αἰσθητὴ ἀποθέωσις τοῦ Σταυρωθέντος ὑπὲρ τῶν Ἀνθρώπων, — ὀλίγην ὥραν διαρκεῖ καὶ τὴν μαγείαν ἐκείνην τὴν κατανύσσουσαν διαδέχεται τὸ σκότος. Μικρά τις ἀπόπειρα γίνεται τὴν ἐπαύριον νύκτα ἐπὶ τῇ Ἀναστάσει· ἀλλ' ἡ φωταψία μειονεκτεῖ ἀκινητοῦσα, περιβάλλουσα τοὺς ναούς· ὅταν δὲ μὲ τὰς πρώτας λάμψεις τῆς ἠοῦς σβεσθῇ καὶ ἡ τελευταία λαμπάς, τὰ εὐσεβῆ θεάματα τῆς μεγάλης ἑβδομάδος λήγουσιν ἀφίνοντα τὰ πρωτεῖα εἰς τὸ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς.

Υ. Γ. Τί κρῖμα! Ὁ καιρὸς ἐματαίωσε τὸ θέαμα καὶ το ἀνέβαλε διὰ τὸ προσεχὲς ἔτος. Κακὴ βροχή!

✣

Ὅσοι διήλθατε πολλάκις πρὸ τοῦ πολυτελοῦς μαρμαροχρύσου κτιρίου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου καὶ ἠσθάνθητε τὴν καρδίαν σας θλιβομένην διὰ τὴν κενότητά του καὶ τὴν ματαιότητα,—προπάντων προτοῦ γίνῃ ἀκόμη μία αὐτοῦ πτέρυξ Νομισματικὸν Μουσεῖον,—θὰ αἰσθανθῆτε βεβαίως χαρὰν ἐθνικὴν μανθάνοντες ὅτι μετ' ὀλίγον τὸ μέγαρον χρησιμοποιεῖται κατὰ τὸν ἀπ' ἀρχῆς προορισμόν του, τῆς Κυβερνήσεως συνιστώσης τέλος πάντων Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν. Ἀλλὰ παρὰ τὴν πρώτην χαράν, διὰ τὴν πλήρωσιν κενοῦ τόσου μεγάλου, καὶ πόσας δὲν ἐμπνέει ἀνησυχίας ὁ θρύλος, ὁ μὴ στερούμενος ὑποστάσεως, εἰς πάντα γνωρίζοντα καλῶς τὰ παρ' ἡμῖν καὶ μὴ ἀμφιβάλλοντα ὅτι μετριότητες ἰσχύουσαι θὰ καθήσωσιν ἐπὶ τῶν ὑψίστων ἐκείνων ἐθνικῶν ἑδωλίων καὶ λόγοι κενοὶ καὶ ἄγονοι θὰντηχήσωσιν ὑπὸ τοὺς μαρμαρίνους τοῦ Σιναίου θόλους!

✣

Συνωστισμὸς πολὺς πρὸ τοῦ πιλοποιείου τοῦ κ. Β. Κασδόνη ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Σταδίου. Ἐπὶ μιᾶς τῶν προθηκῶν—αἱ προθῆκαι τῶν πιλοποιείων παρ' ἡμῖν ἀναπληροῦσι τὰ Μουσεῖα τῶν Καλῶν Τεχνῶν,—ὑπάρχει ἐκτεθειμένη εἰκὼν ἐλαιογραφική, παριστῶσα — θέμα

ἐξόχως ἐνδιαφέρον—τὸν θάνατον τῆς Μαίρης Βέμπερ. Τὸ ἐπὶ τοῦ Παρθενῶνος δρᾶμα ἐνέπνευσε τὸν καλὸν ζωγράφον καὶ διὰ τοῦ χρωστῆρός του ἐδιαιώνισεν, ἀπηθανάτισε τὴν ταχεῖαν, τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην στιγμήν, καθ' ἣν ἡ ἐρωτόληπτος τευτονὶς ἀφεθεῖσα καταπίπτει ἀπὸ τοῦ ἀετώματος ἐν ᾧ, ὡς οἰωνὸς προσημαίνων τὴν τύχην της, κατέπεσε πρῶτον ἐπὶ τῶν πλακῶν τὸ . . . ἀλεξήλιόν της. Τὸ ἔργον ἔχει τοῦτο τὸ ἰδιάζον· ὅτι ἐν ᾧ εἶνε τραγικόν, κινεῖ τοῦ θεατοῦ τὴν ἱλαρότητα· τὸ δὲ μυστήριον ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ ὅτι ἡ κόρη ἐξισοῦται σχεδὸν κατὰ τὸ ἀνάστημα πρὸς μίαν στήλην τοῦ Παρθενῶνος. Μετὰ τοῦτο μὴ ζητεῖτε ἄλλας λεπτομερείας καὶ τρέξατε νὰ ἰδῆτε καὶ νὰ πολαύσετε τὸν πίνακα.

Τὸ γεγονὸς εἶνε ἄξιον ἰδιαιτέρας σημειώσεως. Ὅλα τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα παρήγαγον φαντασίαι θερμανθεῖσαι κατ' αὐτὰς ἐκ τοῦ δράματος τῆς Ἀκροπόλεως, ἔχουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον τὴν αὐτὴν ἀξίαν: ποιήματα, ἐπιγράμματα, διηγήματα, ἄρθρα ἐνθουσιώδη, μυθιστορήματα, εἰκόνες, ἐπιτύμβια, ἐπικήδειοι.

✣

Τὸν γνωρίζετε τὸν Χονδροπαναγιώτην; Τὸν εἴδατε ποτέ, ὅταν περιεφέρετο κατὰ τὴν συνοικίαν τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου ἄστεγος, λιμώττων, παχὺς καὶ πειραζόμενος σκληρῶς ὑπὸ τῶν ἀγυιοπαίδων: Δὲν εἶνε ἀκόμη δεκαετὴς καὶ ζυγίζει ὑπὲρ τὰς ἑξήκοντα ὀκάδας. Εἶνε τόσον παχύς, ὥστε μόλις δύναται νὰ κινῇ τὰς χεῖρας καὶ νὰ περιπατῇ μετὰ κόπου πολλοῦ, κάθιδρως χειμῶνός τε καὶ θέρους. Ἐπὶ τέλους τὸν ἠλέησαν, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺ ἐβασανίσθη περιφέρων τὴν ὑπερσαρκίαν του ἀνὰ τὰς ὁδούς, καὶ τὸν παρέλαβον εἰς τὸ Νοσοκομεῖον. Ἐκεῖ ὑπεβλήθη εἰς δίαιταν καὶ θεραπείαν φιλάνθρωπον. Ἀλλ' ἆρά γε θὰ ἠμπορέσουν νὰ του μετριάσουν τόσον τὸ πάχος του, ὥστε νὰ εἶνε δυνατὸν νὰ ἀναλάβῃ ἐργασίαν καὶ νὰ ζήσῃ τὸ δυστυχὲς πλάσμα, ἢ μήπως θὰ τὸ βαρυνθοῦν ὕστερ' ἀπ' ὀλίγον καιρὸν ἀνίατον καὶ θὰ τὸ ῥίψουν πάλιν εἰς τοὺς δρόμους, ὄγκον σαρκὸς ἀθρανοῦς, παίγνιον πάλιν τῶν ἀγυιοπαίδων;

✣

Λέοντες, τίγρεις, πάνθηρες, λύκοι, ὕαιναι, εἷς ἐλέφας, τὸ θηριοτροφεῖον τοῦ Ἐδουάρδου Μοντενέγρου, ἀποτελεῖ τώρα τὸ ἐντρύφημα τῶν φιλοκαίνων ἀστῶν. Πλῆθος συρρέει καθ' ἡμέραν, περιεργαζόμενον καὶ ἀποθαυμάζον ἐντὸς τῶν ἰσχυρῶν κλωβῶν τὰ ἄγρια θηρία καὶ τὸν ἀτρόμητον δαμαστήν των. Ἀλλὰ περισσότερον ὅλων θαυμαστὸς εἶνε ὁ Τζώρτζ, ὁ μοσιοὺ Τζώρτζ, ὁ γνωστὸς βρακοφόρος παλαιστής, ὁ κραταιός, ὁ ὁποῖος δὲν ἐννοεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῷ κόσμῳ, ἔστω καὶ μεταξὺ τῶν ἀλόγων, ζῶον ἰσχυρότερόν του. Καὶ προκαλεῖ τώρα εἰς πάλην λέοντας καὶ τίγρεις καὶ ἀκούεται ἐκεῖ συχνάκις ἀναφωνῶν μὲ τὴν περίεργον προφοράν του, ἐν ὀργῇ ὑπεροψίας, κινούσῃ τὸν θαυμασμὸν ἀλλὰ καὶ τὸν γέλωτα:

«Ἄρησέ με . . . ἄρησέ με . . . νὰ το σκίσω ἐγκὼ σὰ σαρντέλλα τὸ λιοντάρι . . . »

Αὐτὴ εἶναι ἡ φιλοδοξία τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν παραδέχεται ὅτι ὑπάρχει τι ἱκανὸν νὰ τὸν καταβάλῃ. Καὶ ἂν ὑπάρχῃ, τὴν ζωήν του δὲν τὴν θέλει. Καὶ δι' αὐτὸ φωνάζει ὅλοεν νὰ τὸν ἀρήσουν μόνον μὲ τὰ θηρία καὶ . . . ὅποιο φάει τάλλο . . . Λόγια πολλὰ ἐκεῖνος ντὲν ξέρει. Τὸ κακὸν εἶνε ὅτι κανεὶς δὲν τὸν ἀκούει, τὸν δυστυχῆ.

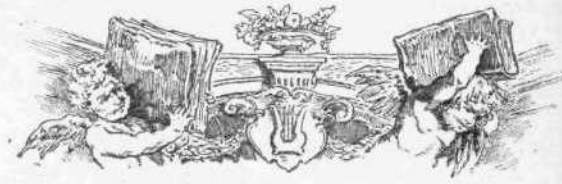

ΧΡΟΝΙΚΑ

Φιλολογικά.

Ἔκτακτος ὑπῆρξεν ἡ ἐπιτυχία τοῦ νέου μυθιστορήματος τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ «Ὁ ἰατρὸς Πασκάλ». Ἔκδοσις 100,000 ἀντιτύπων διατεθέντων ὑπὸ τῆς δημοσιευσάσης αὐτὸ ἐφημερίδος, ἐξηντλήθη ἐντὸς τεσσάρων ἡμερῶν.

— Τὸ «Φιγαρὼ» δημοσιεύει ἐν κυρίῳ ἄρθρῳ δίστηλον ἀνάλυσιν τοῦ ἐν τῇ Ἑστίᾳ δημοσιευθέντος τὸ πρῶτον διηγήματος τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου κ. Κωστῆ Παλαμᾶ *Θάνατος Παλλικαριοῦ*, ὑπὸ τοῦ κ. Ι. Ψυχάρη. Ὁ κριτικός, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ κωμειδυλλίου, τοῦ ἐξηγμένου ἐκ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Ἀμποὺ «Ὁ Βασιλεὺς τῶν βουνῶν», ἀντιπαραβάλλει πρὸς τὸν τύπον τοῦ γαλάτου συγγραφέως τὸ παλλικάρι τοῦ ἕλληνος διηγηματογράφου, ἐπιφέρων ὅτι ἀποτελεῖ ἀκούσιόν τινα ἀλλὰ πιστοτάτην ἐξεικόνισιν τῆς ψυχῆς τοῦ νεωτέρου Ἕλληνος, ὡς τοιοῦτο δὲ θεωρεῖ αὐτὸ κατὰ πολὺ ἀνώτερον τοῦ *Βασιλέως τῶν βουνῶν*. Παρεκβατικῶς ὁμιλεῖ καὶ περὶ τῆς δημοτικῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, θεωρῶν αὐτὴν προσφυεστέραν ὑπό τινας ἐπόψεις διὰ τὸν καλλιτέχνην καὶ αὐτῆς τῆς γαλλικῆς.

Ἐπιστημονικά.

Πρό τινος, ἐν τῷ Βοτανικῷ Κήπῳ τῶν Παρισίων ἐνεκαινίσθη ἡ Ἔκθεσις τῶν Συλλογῶν τὰς ὁποίας ἐκ διαφόρων αὐτοῦ ταξειδίων καὶ ἐπιστημονικῶν ἀποστολῶν, ἀπεκόμισεν ὁ κ. Chaper. Τὰς συλλογὰς ταύτας ἀπαρτίζουσι περιεργότατα ἀντικείμενα, ζῶα παντὸς εἴδους, ἑρπετά, μαλάκια, ἰχθύς, ἔντομα, ἄνθη, ὅπλα, ἀγαλμάτια, κοσμήματα, μέταλλα καὶ φωτογραφήματα διάφορα. Ἡ μεγίστης ἐπιστημονικῆς σημασίας αὕτη ἔκθεσις, θέλει μείνει ἀνοικτὴ μέχρι τῆς 30 Ἀπριλίου.

— Ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν τίθεται εἰς κυκλοφορίαν τὸ νέον ἀρχαιολογικὸν σύγγραμμα τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Π. Καββαδία «Ἀνασκαφαὶ τῆς Ἐπιδαύρου». Εἶνε γαλλιστὶ γεγραμμένον, καὶ κοσμεῖται ὑπὸ πολλῶν φωτοτυπικῶν εἰκόνων καὶ πινάκων. Μετὰ τοῦτο τὰ *Δυκόσουρα* τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως θὰ ἐκδοθῶσι κατὰ φυλλάδια.

— Ἐν Κερκύρᾳ περὶ τὴν ὀγδόην ὥραν π. μ. τῆς παρελθούσης Δευτέρας ἀνεφάνη εἰς τὸν οὐρανόν, ἐντελῶς ἀνέφελον, μετέωρον, ὅπερ διηυθύνθη πρὸς δυσμάς, ἐπιχύσαν ἐπί τινα δευτερόλεπτα λαμπρὸν φῶς, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξαφανισθέν. Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν ἠκούσθη ῥοθερὸς κρότος, ὁμοιάζων πρὸς πολλοὺς κανονοβολισμοὺς ταυτοχρόνως ριπτομένους. Ὁ κρότος οὗτος ἐγένετο λίαν ἐπαισθητὸς εἰς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς νήσου, ἔνθα ἐσβέσθη τὸ μετέωρον, ἐπροξένησε δὲ μέγαν τρόμον εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο κειμένων χωρίων.

Θεατρικά.

Ἐν Παρισίοις ἡ Σάρρα Βερνὰρ παρέστησεν ἐν συρροῇ ἀπείρου κόσμου τὴν *Φαίδραν*. Οἱ Παρισινοὶ εἶχον νακούσουν πολὺν καιρὸν τὴν ἔξοχον καλλιτέχνιδα. Ἐν Ἀθήναις, ὅπου περιμένεται τὸν Ἀπρίλιον, θέλει διδάξει *Φροῦ Φροῦ*, *Φαίδραν* καὶ *Θεοδώραν*.

— Τῇ 23 παρελθόντος Νοεμβρίου, ὁ ἀστρονόμος Denza παρετήρησεν ἐν τῷ ἀστεροσκοπείῳ τῆς Ρώμης διερχόμενον μετὰ τετραήμερον βραδύτητα τὸ σμῆνος τῶν διαττόντων ἀστέρων, τῶν παρακολουθούντων τὸν κομήτην τοῦ Biela.